

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на финансите

ISSN 2367-5012

2019

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ

годишен обзор

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ

годишен обзор / 2019 г.

Информацията в това издание може да се ползва без специално разрешение, но с изричното позоваване на източника.

Публикуваните оценки и коментари не следва да се считат за препоръка за вземане на определени инвестиционни решения.

ISSN 2367-5012

© Министерство на финансите, 2020 г.
Дирекция "Икономическа и финансова политика"

София 1000, ул. "Г. С. Раковски" 102
<http://www.minfin.bg/bg/page/870>
e-mail: secretary.evp@minfin.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

Резюме.....	5
Външна среда	7
Основни търговски партньори	7
Международни цени и валутен курс.....	8
БВП – крайно използване	10
Потребление	10
Инвестиции	12
Нетен износ.....	14
БВП – Предлагане	15
Услуги.....	15
Промисленост.....	17
Строителство.....	18
Предлагане на труд	20
Инфлация.....	26
Външна позиция и конкурентоспособност	29
Текуща сметка и конкурентост на износа	30
Финансови потоци и задлъжнялост.....	37
Банков сектор	39

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БВД	Брутен външен дълг
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БНБ	Българска народна банка
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСС	Европейска система от сметки
ЕЦБ	Европейска централна банка
МИП	Международна инвестиционна позиция
МФ	Министерство на финансите
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НФП	Нефинансово предприятие
ОП	Оперативна програма
пр.п.	процентен пункт
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РЕВК	Реален ефективен валутен курс
РТЕП	Разходи за труд на единица продукция
СБ	Световна банка
СНС	Система за национални сметки
ХИПЦ	Хармонизиран индекс на потребителските цени

РЕЗЮМЕ

През 2019 г. брутният вътрешен продукт (БВП) на България нарасна с 3.4%, продължавайки започналата от 2015 г. тенденция на сравнително висок икономически растеж. Растежът през годината бе воден от вътрешното търсене. Частното потребление се ускори и беше повлияно от положителните развития на пазара на труда, характерни за последните години, както и от нарастването на кредитите. Правителствените разходи подкрепиха растежа на БВП, а износът на стоки се възстанови след слабото представяне през 2018 г.

Ускорението на темпа на икономически растеж в България през 2019 г., бе постигнато в условия на нестабилна външна среда, характеризираща се с търговски спорове и редица протекционистки мерки. Икономическата активност в световен мащаб се забави и през годината беше отчетен най-ниският растеж на БВП от 2009 г. насам. Растежът в Европейския съюз от 1.5% също беше по-нисък както от прогнозирания, така и от реализирания през 2018 г.

През 2019 г. тенденциите на пазара на труда продължиха да се развиват в очакваната посока. Повишиха се заетостта и икономическата активност на населението от всички групи по възраст и по образователна степен. Коефициентите на заетост и на икономическа активност на населението във възрастовата група 15-64 г. достигнаха исторически най-високите си стойности през 2019 г., съответно от 70.1% и 73.2%. Коефициентът на безработица намалю до рекордно ниско ниво от 4.3%. Високото търсене на труд в икономиката обуслови нарастването на компенсацията на един нает с 6.1%, а реалният растеж на производителността на труда остана стабилен с темп от 3%. През 2019 г. номиналният растеж на разходите за труд на единица продукция се забави до 3.4%, при 5.9% през 2018 г.

Годишната инфлация в края на 2019 г. беше 3.1%. Ускорението се дължеше на храните, неенергийните промишлени стоки и енергията. При някои храни нарастването на международните цени беше предизвикано от недостиг на предлагане в световен мащаб. През по-голямата част 2019 г. външните фактори за нарастване на потребителските цени бяха ограничени от понижението на годишна база в цените на петрола и неенергийните суровини, котиращи в щатски долари.

Излишъкът по текущата сметка достигна 4% от БВП. Положително салдо бе регистрирано както при външната търговия, така и общо за доходните статии. Количественото нарастване на износа на стоки, заедно с по-високите експортни цени, спомогна за подобрене на търговските дялове на страната както в световната търговия, така и в рамките на ЕС.

През 2019 г. банковата система запази стабилност и функционираше при високи нива на ликвидност и капиталова адекватност, висока кредитна активност в конкурентна среда и увеличаващи се регулации. Кредитът за частния сектор продължи да нараства и в края на годината достигна 9.3%, движен както от търсенето на заемни ресурси, така и от страна на предлагането от банките, като тенденцията бе по-силно изразена в сегмента на потребителските и жилищните кредити.

Бюджетното салдо на начислена основа през 2019 г. беше на излишък за четвърта поредна година, като достигна 2.1% от БВП. През последните две години както бюджетните постъп-

ления, така и разходите, се увеличиха с двуцифрени темпове. Приходите от косвено облагане имаха най-голям принос за бюджетните постъпления, следвани от социално- и здравноосигурителните вноски и неданъчните приходи. При разходите съществен принос имаха капиталовите плащания, тези за персонал, социалните разходи и субсидиите.

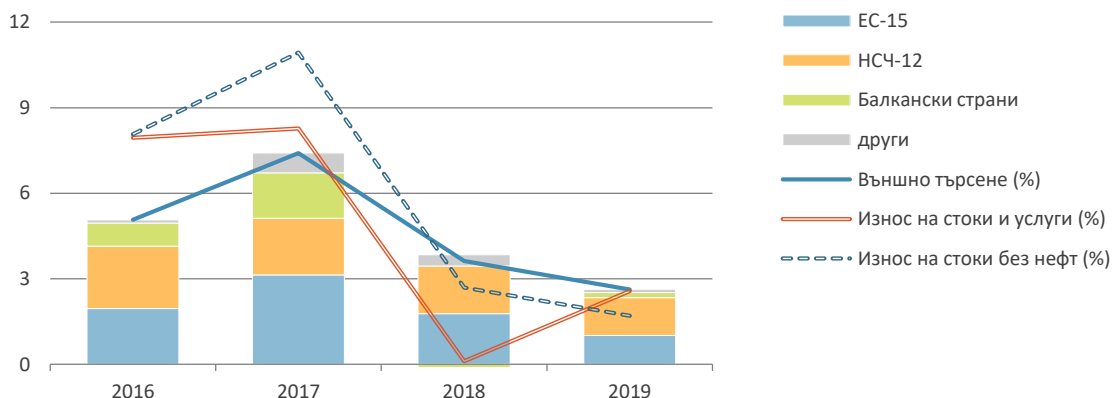
ВЪНШНА СРЕДА

ОСНОВНИ ТЪРГОВСКИ ПАРТНЬОРИ

През 2019 г. икономическата активност се забави в световен мащаб, като бе отчетен най-ниският растеж на БВП от 2009 г. насам. Съществен принос за това имаха засилващите се търговски спорове, които се отразиха както на развитите, така и на развиващите се страни. Глобалният икономически растеж достигна 2.9% и остана под очакваните темпове. Растежът в Европейския съюз (1.5%) също бе по-нисък както от прогнозите, така и от реализирания през 2018 г.

Търговските отношения между САЩ и Китай продължиха да се изострят, въпреки че в края на 2019 г. се наблюдаваше понижение на напрежението. Въведените от двете страни редица протекционистки мерки имаха отрицателен ефект върху глобалната търговия. Ограниченията пред търговията и пониженото доверие на бизнеса забавиха растежа на БВП на Китай до 6.1%, което е най-ниският темп за последните 29 години. Положителният ефект от данъчните облекчения, въведени в САЩ през 2018 г., започна да се изчерпва. Това, заедно със затрудненията пред износа, допринесе за забавяне на икономическата активност в страната. Запазиха се неяснотите около излизането на Обединеното кралство от ЕС, а икономиката на Турция продължи да се забавя. Влошеното външно търсене се отрази неблагоприятно на автомобилния сектор в Германия, в резултат на което растежът на БВП на страната се понижи до 0.6% през 2019 г. Сходни бяха тенденциите в почти всички страни от ЕС, като старите страни членки (ЕС-15) се оказаха по-силно засегнати.¹

Граф. 1: Приноси към изменението на външното търсене*, пр.п., и динамика на износа, %

* Индикаторът за външно търсене е изчислен като претеглена средно-аритметична между реалните растежи на вноса на стоки и услуги в основните търговски партньори на България и дела на тези страни в българския износ. Индикаторът покрива около 80% от износа на България, като обхваща всички държави, членки на ЕС, и около 50% от износа към трети страни

Източник: Евростат, Бюро за анализи на САЩ и ОИСР, собствени изчисления

¹ ЕС-15 включва страните, членки на ЕС, присъединили се преди 2004 г.; НСЧ-12 са страните членки присъединили се след 2004 г.; Балкански страни са Турция, Сърбия и С. Македония; други – Китай, Русия, САЩ

Влошаването на външната среда се отрази и върху търсенето на износ от България. И двата индикатора за търсене от основни партньори на страната, изчислени на база растеж на БВП и на внос, показаха низходяща динамика през 2019 г. От изброените фактори най-значително влияние имаха същественото забавяне на икономическата активност в Турция и Германия, както и по-ниските растежи в страните от групата на ЕС-15. Въпреки това българските производители проявиха гъвкавост, като пренасочиха част от износа си към други пазари като Украйна, Чехия, Словакия и Словения. Това постави новоприсъединилите се страни членки на ЕС в ролята на водещи за нарастването на износа на България.

МЕЖДУНАРОДНИ ЦЕНИ И ВАЛУТЕН КУРС

През 2019 г. бе наблюдавано понижение на международните цени във всички основни стокови групи. Най-голям бе спадът в цените на енергийните стоки. Средногодишното намаление в щатски долари беше 12.7%, а в евро – 8.2%. Цените на петрола спаднаха с 10.2%, като средната цена сорт Брент достигна 64 долара/барел. Низходящата динамика през годината бе породена от слабото търсене, забавянето на растежа на световната икономика и стабилното производство. Оценката за световното потребление на суров нефт показва минимално нарастване от около 1%² през 2019 г. Този растеж е формиран от увеличеното потребление на Китай и други държави извън ОИСР. Сравнително слабото потребление в световен мащаб беше резултат от влошаването на бизнес климата, обебите търговия, индустриалното производство, включително и от забавянето на търсенето на нови автомобили.

При цените на селскостопанските суровини факторите, които предизвикаха средногодишен спад от близо 4%, бяха големите запаси при зърнените храни и по-специално ориз и пшеница, благоприятните климатични условия във важни производствени региони, ниските енергийни разходи, както и отслабващото търсене при някои от стоките.

Спадът при цените на металите беше 5% средногодишно, като се дължеше на забавянето на активността в промишления сектор.

Табл. 1: Международни цени и ценови индекси на суровини, в щатски долари

	Индекс на цените (2010 = 100)				Средногодишно изменение, %		Изменение дек./дек., %	
	2016	2017	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Енергийни	55.1	68.1	87.0	76.0	27.8	-12.7	-7.0	5.9
Неенергийни	79.4	83.7	85.2	81.7	1.8	-4.2	-4.1	3.5
Селскостопански	87.5	87.0	86.7	83.3	-0.3	-3.9	-2.6	5.6
Напитки	91.3	83.1	79.1	76.2	-4.8	-3.7	-3.6	9.8
Храни	89.6	90.2	90.4	87.0	0.3	-3.8	-2.4	7.1
Сурови материали	80.2	81.2	81.4	78.0	0.3	-4.1	-2.7	-0.4
Торове	77.8	74.3	82.5	81.4	11.1	-1.4	20.6	-18.8
Метали и минерали	63.0	78.2	82.5	78.4	5.5	-5.0	-9.6	1.8
Благородни метали	97.5	97.8	97.2	105.4	-0.7	8.5	-2.5	17.9
Суров нефт, Брент, щ.д./барел	44.0	54.4	71.1	64.0	30.7	-9.9	-12.1	16.6

Източник: СБ

² World Bank, Commodity Markets Outlook, October 2019, <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>

Динамиката на валутния курс долар/евро беше еднопосочна в полза на щатската валута през по-голямата част от 2019 г., а средногодишно доларът поскъпна спрямо еврото с 5.2%. Традиционно, основните фактори за краткосрочното движение на валутния курс бяха макроикономическите данни и респективно реакциите на Федералния резерв на САЩ и Европейската централна банка от гледна точка на паричните политики. С малки изключения (май-юни и декември), индикаторите за икономиката на еврозоната не даваха поводи за оптимизъм, а нагласите на инвеститори и потребители се влошаваха на фона на търговските спорове на САЩ и неяснотите около Брекзит. Ключова за представянето на двете валути една спрямо друга беше и уникалната позиция, в която се намира доларът. От една страна американската валута (посредством дългосрочните американски държавни облигации) запази ролята си на убежище при неблагоприятно развитие на фундаменталните фактори. Същевременно, благодарение на по-доброто представяне на икономиката на САЩ и осъществените от Федералния резерв повишения на референтните лихвени проценти през 2018 г., доларът се явява и по-доходоносната валута. По този начин, въпреки обръщането на посоката на паричната политика от Фед и трите понижения с общо 0.75 пр.п. на основната лихва срещу понижение от 0.1 пр.п. на депозитното улеснение на ЕЦБ, доларът запази преимуществото си. В допълнение, от Фед сигнализираха, че повече понижения на лихвите няма да има. На този фон комуникацията на ЕЦБ сочеше изчерпване на потенциала на паричната политика за подкрепа на икономиката. Двамата гуверньори (Марио Драги и Кристин Лагард, след встъпването си в длъжност през ноември), призоваха за допълнителни фискални стимули.

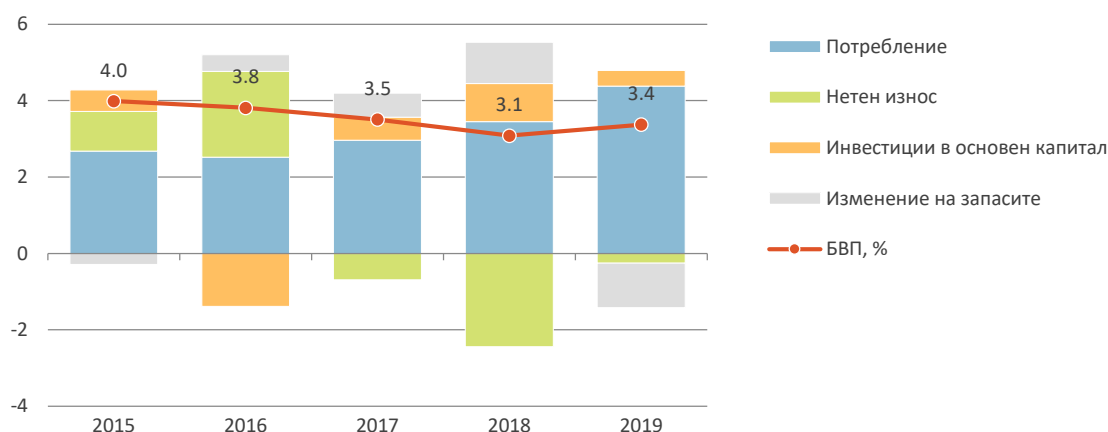
В края на годината постигнатият напредък в преговорите между САЩ и Китай даде известен оптимизъм за развитието на световната икономика и допринесе за поскъпване на еврото. Така единната валута възвърна част от стойността си и в края на периода отстъпи спрямо година по-рано с 1.9%.

От гледна точка на българската икономика динамиката на валутния курс на лева/еврото спрямо долара не оказва съществено влияние предвид умереното си изменение и относително неголемия дял на търговията в долари (около една четвърт). Все пак поскъпването на щатската валута неутрализира до известна степен средногодишното понижение на световните цени на основни групи стоки и суровини.

БВП – КРАЙНО ИЗПОЛЗВАНЕ

През 2019 г. реалният растеж на brutния вътрешен продукт на България бе 3.4%, при 3.1% през 2018 г. По-високият растеж се дължеше на по-големия принос на частното и публичното потребление, както и на свиването на отрицателния принос на нетния износ. В номинално изражение БВП нарасна с 8.2% до 118.7 млрд. лв. Дефлаторът на БВП достигна 4.7% с основен принос от крайното потребление.

Граф. 2: Приноси към реалния растеж на БВП, пр.п.

Източник: НСИ, собствени изчисления

ПОТРЕБЛЕНИЕ

През 2019 г. растежът на потреблението на домакинствата се ускори до 5.8%. Потребителските разходи бяха подкрепени от положителните развития на пазара на труда и продължаващото нарастване на доходите и потребителските кредити.

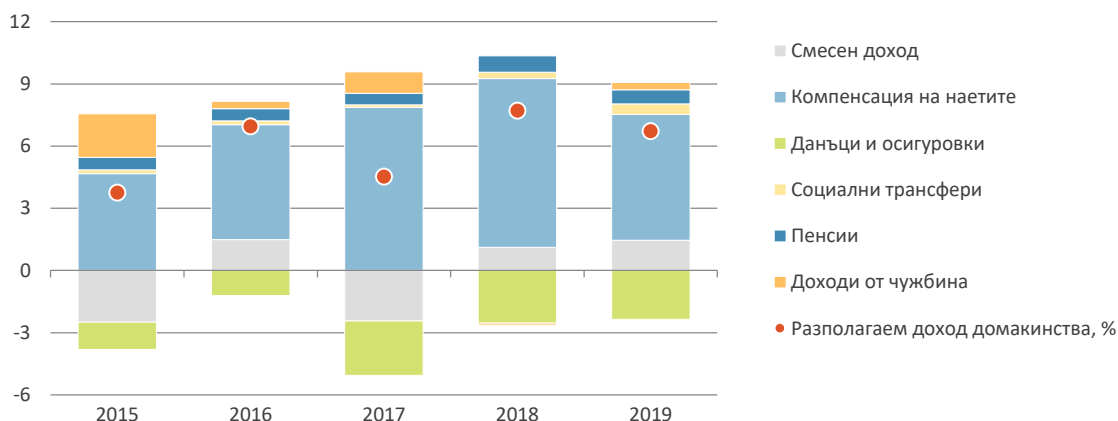
Коефициентите на заетост и на икономическа активност на населението достигнаха исторически най-високите си стойности през 2019 г., а коефициентът на безработица се понижи до най-ниското си до момента равнище. Повишеното търсене на труд доведе до положителни нагласи сред потребителите относно статуса им на пазара на труда и респективно доходите, което стимулира повишаването на потребителските разходи. Тенденцията на нарастване на доходите се запази, а повишената сигурност на домакинствата доведе и до засилено търсене на заеман ресурс за финансиране на по-високите потребителски разходи. За втора поредна година потребителските кредити отбелязаха двуцифрен растеж. Нарастването бе 10.8% спрямо 16.6% в края на 2018 г., повлияно основно от сегмента на кредитите над пет години³. Въпреки забавянето в нарастването на потребителските кредити търсенето им остана високо през цялата година и беше движено от фундаментите.

³ Забавянето в темпа на изменение на кредитите за потребление на домакинствата бе повлияно и от еднократен технически ефект от извършени ревизии на данните за кредитите според целта на използване за периодите август 2018–август 2019 г. За повече информация виж: http://bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/201909_s_ms_press_a1_bg.pdf. По данни от лихвената статистика на БНБ за обеми по нов бизнес по кредити за сектори Нефинансови предприятия и Домакинства по оригинален матуритет.

Обемът на новите кредити⁴ за потребление също имаше забавен темп на растеж, като делът му в крайните потребителски разходи на домакинствата нарасна с 0.2 пр.п. до 8.4%. Въпреки по-слабото нарастване на потреблението на стоки за дълготрайна употреба, за сметка на повече разходи за услуги, нарастването и на двете групи в потребителските разходи беше в синхрон със силното търсене и устойчивото нарастване на кредитите за потребление.

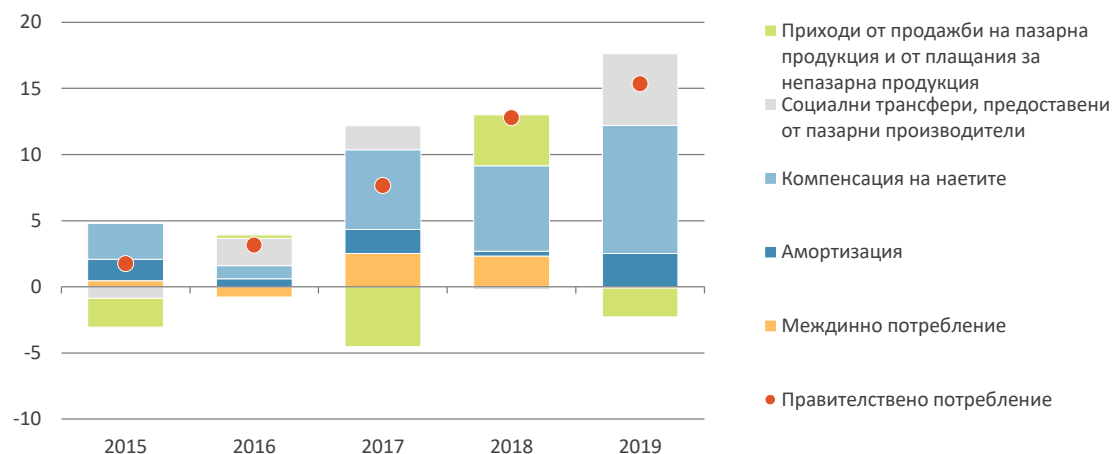
Реалният растеж на разполагаемия доход на домакинствата се забави от 5.6% през 2018 г. до 4.7% през 2019 г. Номинално също бе отчетено забавяне и растежът бе 6.7%. По-слабото нарастване са дължеше на по-нисък растеж на компенсацията на наетите, докато положителният принос на компонентите пенсии и социални трансфери бе над 1 пр.п. за втора поредна година. Положителен принос оказаха и увеличението на заплатите в приоритетни области на публичния сектор и на минималната работна заплата. Нарастването на компенсацията на един нает бе 6.1% при 9.7% през 2018 г. – поради по-слабото нарастване и дори спад на доходите от труд в част от дейностите на сектор услуги, при които бе отчетена и по-ниска производителност.

Граф. 3: Приноси към номиналния растеж на разполагаемия доход на домакинствата, пр.п.

Източник: НСИ, БНБ, МФ, собствени изчисления

Граф. 4: Приноси към номиналния растеж на публичното потребление, пр.п.

Източник: Евростат

⁴ Нов бизнес включва всяко ново споразумение между клиента и банката. Нови споразумения са договори, които за първи път определят лихвения процент, сроковете и условията по кредита. Ново споразумение е и всяко предоговаряне по вече съществуващ договор.

Растежът на правителственото потребление се ускори и допринесе с 0.9 пр.п. за икономическия растеж. За трета поредна година имаше значително нарастване на компенсацията на наетите в сектор *държавно управление*. През годината бе реализирано увеличение на средствата за персонал на заетите в бюджетния сектор с 10% и трето поредно увеличение (от 1 януари 2019 г.) на възнагражденията на педагогическия персонал в средните училища.

ИНВЕСТИЦИИ

Инвестициите в основен капитал нараснаха с 2.2% през 2019 г. при растеж от 5.4% през 2018 г. Забавянето се дължеше на по-слабото нарастване на публичните капиталови разходи. В същото време при частните инвестиции бе отчетено леко ускорение на растежа.

През 2019 г. растежът на публичните инвестиции бе по-слаб, поради базов ефект след силното активизиране през 2018 г. на инвестиционни проекти, съфинансирани със средства от Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд на ЕС, свързани с ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура" и ОП "Региони в растеж".

Граф. 5: Приноси към реалния растеж на брутообразуване на основен капитал, пр.п.

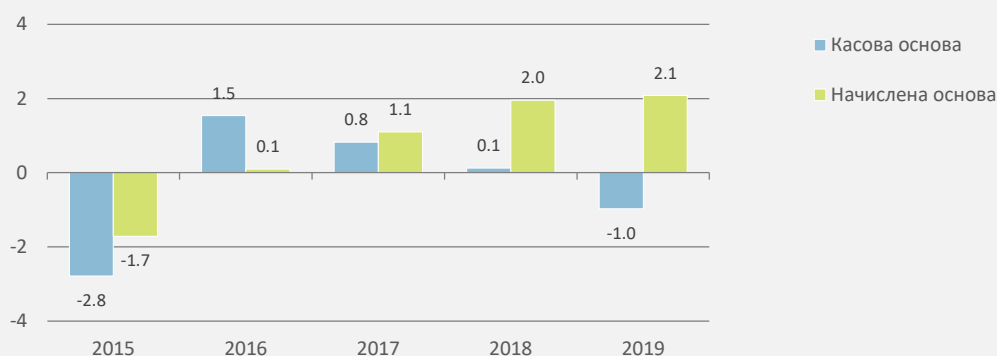
Източник: НСИ, собствени изчисления

Частните инвестиции в основен капитал допринесоха приблизително с 0.2 пр.п. за растежа на БВП през 2019 г. Фундаменталните фактори, които влияят върху частните инвестиции, се развиваха в положителна посока. Натоварването на мощностите в промишлеността се увеличи за трета поредна година и достигна 76.7%. Това доведе до нарастване на дела на инвестициите за увеличение на производствения капацитет от 34% през 2018 г. до 35.4% през 2019 г. По-високите печалби на предприятията, измерени чрез брутния опериращ излишък, както и ускореното нарастване на кредитите за нефинансовите предприятия и на жилищните кредити на домакинствата, също бяха сред факторите за нарастване на инвестициите. Към декември кредитът за нефинансовите предприятия отбеляза нарастване с 5.9% на годишна база (5.4% в края на 2018 г.), като за това допринесоха благоприятната макроикономическа среда и ниските лихвени проценти. Основен принос за растежа на кредита на нефинансовите предприятия имаха кредитите над пет години, които се увеличиха с 15.3% спрямо година по-рано. Кредитите „нов бизнес“ се увеличиха с 18% и достигнаха близо 15.2 млрд. лв.

БЮДЖЕТЕН БАЛАНС

За четвърта поредна година през 2019 г. бюджетното салдо по методологията на ЕСС 2010 бе положително, като достигна 2.1% от БВП. Според методологията на касово отчитане, по консолидираната фискална програма бе реализиран дефицит в размер на 1% от БВП. Разликата в двете статистики се дължи основно на извършените през месец август разходи в размер на 2.1 млрд. лв. по инвестиционен проект за придобиване на нов тип боен самолет. На начислена основа тези разходи ще се отразят в бюджетния резултат през следващите години с доставките на бойната техника.

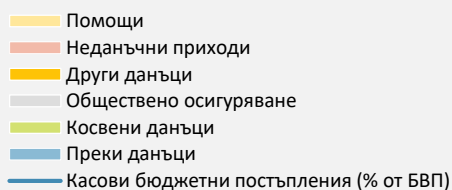
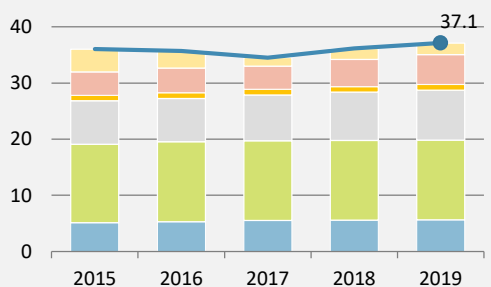
Бюджетен баланс, % от БВП

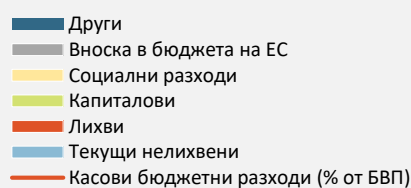
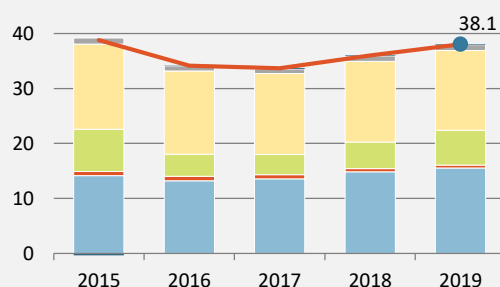
Източник: МФ, Евростат

През последните две години както бюджетните постъпления, така и разходите наразнаха с двуцифрени темпове. През 2019 г. с най-голям принос за растежа на бюджетните постъпления (11.1% на годишна база) бяха приходите от косвено облагане, следвани от социално- и здравноосигурителните вноски и неданъчните приходи. При разходите съществен принос за нарастването (14.4%) имаха капиталовите плащания, тези за персонал, социалните разходи и субсидиите.

Касови бюджетни постъпления, % от БВП

Касови бюджетни разходи, % от БВП

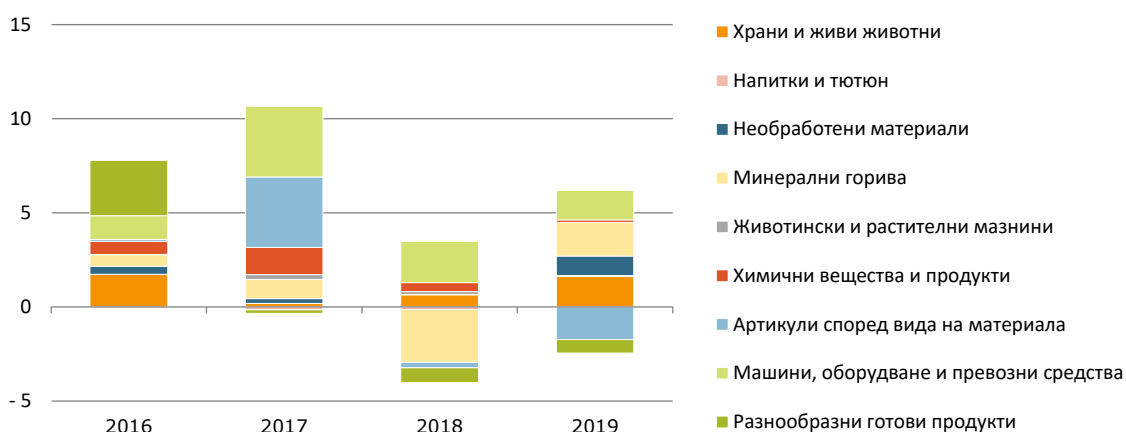
Източник: МФ

НЕТЕН ИЗНОС

Отрицателният принос на нетния износ се понижи през 2019 г. и изигра основна роля за ускорението на растежа на БВП. Износът нарасна с 1.9% в реално изражение, като темпът лекото се ускори спрямо предходната година. Динамиката се дължеше изцяло на износа на стоки, докато търговията с услуги запази нивото си от 2018 г. Вносът нарасна с 2.4%, но темпът му се понижи, което предопредели и ограничаването на отрицателния принос към БВП.

Динамиката на износа на стоки бе резултат от изчистване на някои негативни еднократни ефекти и проявена гъвкавост, при не особено благоприятна динамика на външното търсене (виж част *Основни търговски партньори*). Според стоковата разбивка в по-голяма част от групите за износ се наблюдаваше подобрене на динамиката. По-съществен отрицателен принос имаха *артикули според вида на материала*⁵, при които имаше ускорение на спада. Изменението се дължеше на понижението в износа на продукти от благородни и цветни метали и от чугун и стомана. Значителен положителен ефект имаше възстановяването на износа на нефтопродукти след отбелязания през 2018 г. спад. Износът на *машини, оборудване и превозни средства* продължи да нараства. Търговията в групата се повишава през всички години след 2009 г. и има постоянен положителен принос за увеличението на износа.

Граф. 6: Приноси на основни стокови групи към изменението на износа в реално изражение, пр.п.

Източник: собствени изчисления по данни на НСИ

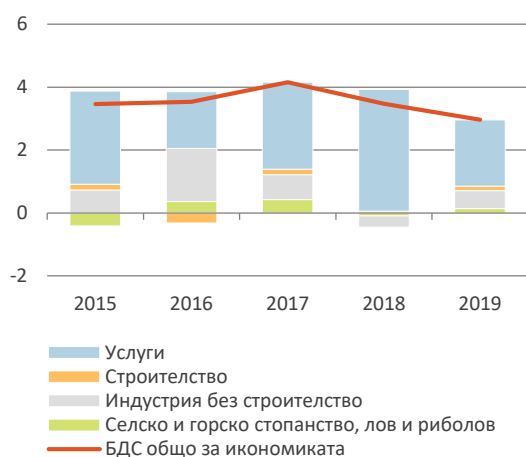
През 2019 г. вносът продължи да нараства, подкрепен от по-високото потребление и износ. Данните за търговията със стоки не показват общият спад в инвестициите да е имал съществен отрицателен ефект върху вноса, и по-специално на инвестиционни стоки. Бе отчетено нарастване на номиналния внос на *машини, оборудване и превозни средства*, при малко по-ниско средногодишно ценово равнище. По-съществен номинал спад бе наблюдаван единствено при вноса на *метални руди*. При тази група имаше минимално покачване на цените, но временното прекъсване на работния процес за ремонт в една от основните металообработващи компании се отрази и в спад в количествата внесени суровини. Вносът на услуги се понижи с 3.1%.

⁵ Разнообразни стоки, използвани основно за междинно потребление, групирани според материала на изработка

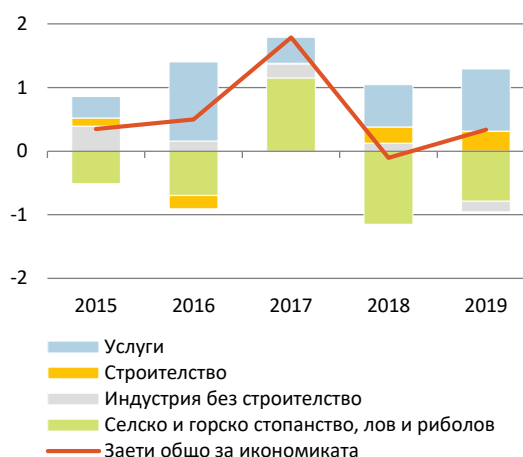
БВП – ПРЕДЛАГАНЕ

Растежът на брутната добавена стойност се забави до 3%, след като по-слабото нарастване на добавената стойност в услугите не бе напълно компенсирано от възстановяване на растежа в индустрията. Заетостта се увеличи, водена от динамиката в услугите и строителството, докато броят на заетите в селското стопанство продължи да спада. В този сектор бе отчетено нарастване на добавената стойност на фона на понижение в продукцията. Растежът се обяснява със спад на междинното потребление, поради по-ниски разходи за стоки и услуги използвани в процеса на производство в селското стопанство.

Граф. 7: Приноси към реалния растеж на БДС, пр.п.

Граф. 8: Приноси към растежа на заетостта, пр.п

Източник: НСИ, собствени изчисления

Услуги

През 2019 г. добавената стойност в сектор услуги се увеличи с 3%, при растеж от 5.8% през 2018 г. Повечето подсектори допринесоха за отчетеното забавяне. В същото време при нарастването на заетостта бе отчетено ускорение от 1.2% през 2018 г. на 1.7% през 2019 г.

С основен принос за растежа на услугите през годината бе сектор *държавно управление, следван от операции с недвижими имоти*. Последният е сред секторите с най-голям принос за растежа през изминалите четири години. Все пак през 2019 г. бе отчетено забавяне на нарастването на добавената стойност в сектора до 5.6% при 11.4%⁶ през 2018 г. Забавянето най-вероятно се дължи на компонента условна рента предвид факта, че търсенето на имоти в страната се увеличава – нарастват жилищните кредити и продукцията в строителството. Наблюдавано бе и нарастване на заетостта в сектора след регистрирания спад през 2018 г.

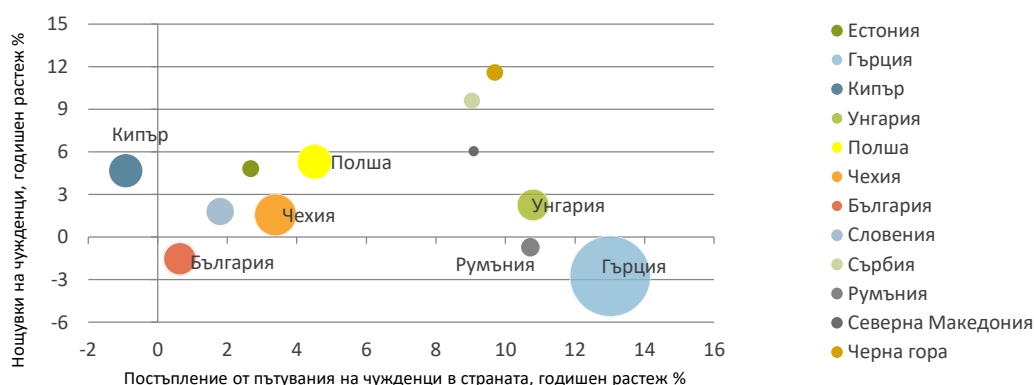
През годината бе регистрирано значително забавяне на растежа на добавената стойност в секторите *създаване и разпространение на информация* (от 10.6% през 2018 г. на 2.5% през 2019 г.) Темпът на нарастване на индекса на производството в сектора *дейности в*

⁶ Половината от нарастването при операции с недвижими имоти през 2018 г. се дължеше на подкомпонента условна рента. Той нараства значително през последните години и за периода 2015-2018 г. е допринесъл с около 0.6 пр.п. за икономическия растеж.

областта на информационните технологии се забави, а в информационни услуги бе отчетен спад. Въпреки по-слабата активност имаше ускорено нарастване на заетостта от 5.6% през 2018 г. на 8% през 2019 г. В същото време поради по-слабо нарастване на заплащането, компенсацията на един нает спадна с 3.5%.

Растежът на БДС в агрегирания отрасъл търговия; транспорт; хотелиерство и ресторантьорство също се понижи, от 3.9% през 2018 г. на 0.5% през 2019 г. Индексът на продукцията в сектор *хотелиерството и ресторантьорството* регистрира спад от 9.9% през 2019 г.⁷ Оборотите се понижиха за пръв път от 2009 г. (-2.2%). Динамиката в този сектор се определя в голяма степен от дейностите, свързани с туризма. Данните за местата за настаняване⁸ през 2019 г. показват, че при увеличение на капацитета се наблюдава по-слабо нарастване на реализираните нощувки и приходите. Причина за това е намалението на нощувките на чужденци с 1.5%. Растежът на нощувките на резиденти се ускори (6.4% при 1.6% през 2018 г.), което се отрази и в повишено потребление от домакинствата през годината. Делът на приходите от резиденти обаче остана малък и не успя да компенсира сравнително по-слабия интерес от чужбина. В периода 2016–2019 г. около 73.3% от приходите от нощувки са от чуждестранни граждани. Това определя и голямото значение на посещенията на чужденци за динамиката на туристическия сектор. На фона на по-малкия брой реализирани нощувки, броят на посещения на чужденци в страната продължи да нараства със значително по-бавен темп – растеж от 1.5% за 2019 г. при 8.2% за 2018 г. От една страна бе регистриран спад на посещенията с цел почивка и екскурзия на граждани от държави като Германия, Русия и Румъния. От друга страна се наблюдаваше базов ефект поради Председателството на България на Съвета на Европейския съюз през 2018 г. и свързаното с това временно увеличение на служебните посещенията. През 2019 г. броят на служебните посещенията от ЕС спадна с 1.1%, но остана значително по-висок спрямо нивата от 2016–2017 г. При лекото увеличение в броя на посещения и спад на нощувките, се наблюдаваше нарастване на цените на предоставяните услуги⁹. В резултат, общите приходи от пътувания на нерезиденти в страната¹⁰ през 2019 г. се повишиха с 0.6% при 6.5% през 2018 г.

Граф. 9: Нощувки и приходи от пътувания – динамика на България

Източник: Евростат, собствени изчисления

⁷ По данни от Евростат.

⁸ Местата за настаняване обхващат всички категоризирани и функционирали през отчетния период места за настаняване с 10 и повече легла - хотели, къмпинги и други места за краткосрочно настаняване (туристически и вилни селища, хижи, частни квартири и апартаменти, почивни станции, ваканционни бунгала, къщи за гости и др. места за краткосрочно настаняване)

⁹ Средногодишно нарастване в цени за хотели, ресторанти и пакетни услуги (ХИПЦ)

¹⁰ По данни от Платежния баланс на Република България, публикуван от БНБ в съответствие с Методологията за платежен баланс и външен дълг.

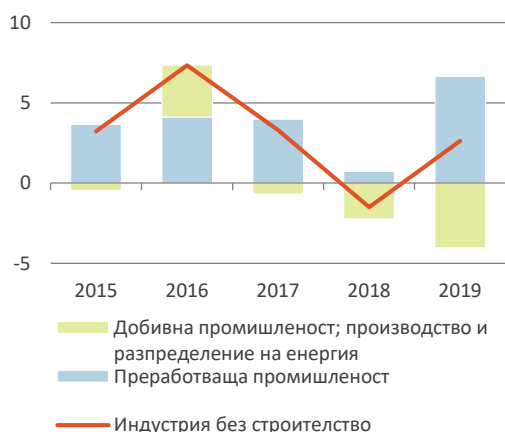
Поради спада на броя нощувки на чужденци и слабото нарастване на постъпленията през 2019 г. българският туристически сектор отбеляза по-слабо представяне спрямо други страни в Европа (сред които водещи туристически дестинации и държави със сходно икономическо развитие). България навлезе в IV-ти квадрант (при графичното представяне на индикаторите за динамика в броя нощувки и приходи от посещения на чужденци), което е признак за известна загуба на конкурентоспособност.

ПРОМИШЛЕНОСТ

След отбелязан спад през 2018 г., през 2019 г. добавената стойност в сектор индустрия без строителство¹¹ се повиши с 2.6%. Растежът бе движен от секторите на преработващата промишленост, където бе отчетено ускорено нарастване на компенсациите, но и спад на заетостта.

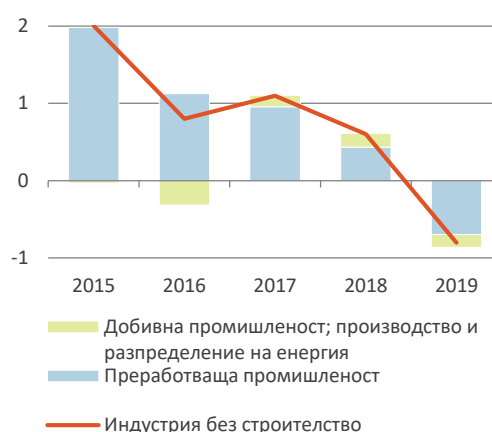
Добавената стойност в преработващата промишленост се повиши с 9.2% през 2019 г. Този ускорен растеж би трябвало да се дължи на по-слабо нарастване на междинното потребление. Цените на производител в преработващата промишленост нараснаха с 1.4% през 2019 г. при 3.1% през 2018 г. В същото време при производството не беше отчетено значително подобрение. Индексът на производството в преработващата промишленост се повиши с 1.8% през 2019 г. при 2.3% през 2018 г.

Граф. 10: Приноси към реалния растеж на БДС в сектор индустрия*, пр.п.

* без строителство

Граф. 11: Приноси към растежа на заетостта в сектор индустрия*, пр.п.

Източник: Евростат

Сектори с основен принос за растежа на производството през годината бяха *производство на хранителни продукти и производство на електрически съоръжения, които бяха и с повишение на заетостта*. В същото време спад в производството и заетостта бе отчетен при *производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване* и при *производство на текстил, облекло, обувки и др.* Последният сектор бе със значителен дял в заетостта в икономиката (около 4%), но с по-малък дял в производството и добавената стойност (под 2%). Съответно той допринесе за отчетения спад на заетостта в преработващата промишленост, на фона на нарастването на общото производство. С това се затвърди тенденцията от последните няколко години на намаление на заетостта в трудово интензивни и ниско-технологични промишлени сектори. В същото време в тези

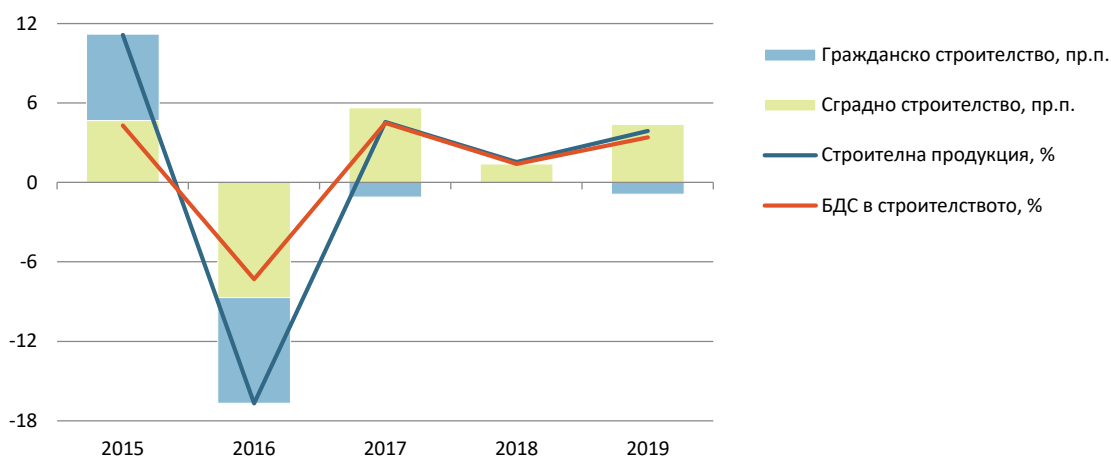
¹¹ Добивна и преработваща промишленост; Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода.

сектори се наблюдава нарастване на заплатите от над 10%, което представлява известно наваксване предвид изоставането им спрямо средното заплащане за страната. Увеличаването на компенсацията на един нает в преработващата промишленост се ускори от 9% през 2018 г. на 11.4% през 2019 г. В същото време в резултат на високото нарастване на добавената стойност, при производителността на труда в сектора бе отчетено по съществено увеличение от 0.6% на 10%.

СТРОИТЕЛСТВО

През 2019 г. строителството имаше по-висок положителен принос за растежа на брунтата добавена стойност в икономиката. Растежът му се ускори до 3.4% при 1.4% през 2018 г. Динамиката му беше движена изцяло от сградното строителство, което нарасна с 8.3% (при 2.7% през 2018 г.). В същото време при гражданското (инженерното) строителство бе отбелязан спад от 1.9%, който съответства на по-слабото нарастване на публичните капиталови разходи през годината.

Граф. 12: БДС в строителството и приноси към растежа на строителната продукция, пр.п.

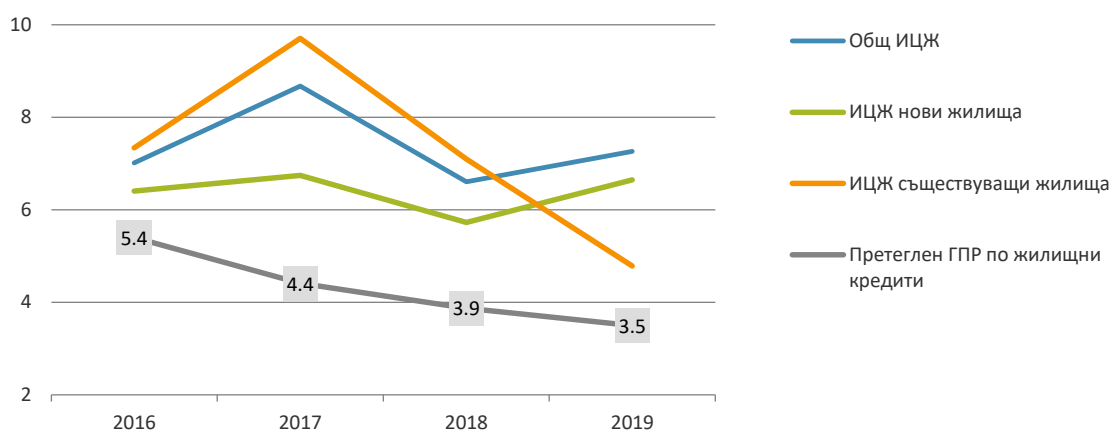

Източник: НСИ, собствени изчисления

Нарастването на сградното строителство беше в синхрон с положителните развития на пазара на имоти, продължаващото нарастване на търсенето на жилища и съответно на жилищните кредити. В среда на нарастващи доходи и заетост, домакинствата увеличиха търсенето си на жилища. Предвид ниските лихви по депозитите, търсенето беше и с инвестиционна цел. Тези фактори съчетани с намаляващите лихвени проценти по жилищни кредити, в т.ч. и на годишния процент на разходите по тях (който се понижи до 3.3% в края на 2019 г.), доведе до растеж на жилищните кредити от 14.5% при 11.8% година по-рано. Кредитите „нов бизнес“ (нови сделки) за покупка на жилища на домакинствата възлязоха на малко над 3.5 млрд. лв., с 18.7% повече спрямо 2018 г.

Нарастването на цените на жилищата през годината беше в съответствие с динамиката на търсенето, като отбеляза леко ускорение до 7.3% при 6.6% през 2018 г. От шестте най-големи града с най-голям растеж на цените на жилища бяха Пловдив (9.5%), София (7.6%) и Варна (5.9%), като този в столицата и Пловдив беше по-висок за новите жилища. За Варна по-високо беше нарастването на цените на стари жилища.

Граф. 13: Индекс на цените на жилищата (ИЦЖ) и претеглен годишен процент на разходите (ГПР) по жилищни кредити, изменение %

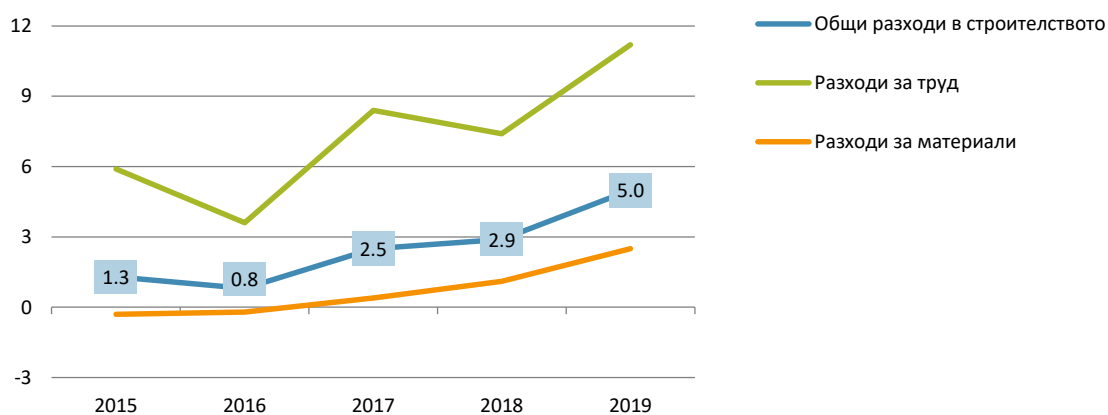

Източник: НСИ, БНБ

Предлагането на жилища се увеличи, като въведените в експлоатация новопостроени жилища нараснаха с 48.3% при спад от 3% през 2018 г. Най-голямо увеличение беше регистрирано при тристайните и двустайните жилища, за разлика от предходната година когато най-голямо нарастване имаше в броя на пет, шест и с повече стаи жилища. Започнатото строителство на нови сгради нарасна със 7.5%, като административните сгради имаха отрицателен принос, спад от 21.7%, а новите жилищни сгради увеличение от 10.4%. Предвид повишената активност, размера на кредитите за строителния сектор отчете увеличение от 7.9% в края на годината. След първото тримесечие на годината се наблюдаваше значително забавяне при издадените разрешителни за строеж като брой сгради и като разгърнатата площ (кв.м.), като общо за годината бе отчетено намаление на показателите спрямо 2018 г.

През годината нараснаха и производствените разходи в строителството, но темпът на растеж на цените на нови жилища остана над този на разходите, което беше предпоставка за нарастване на печалбите в сектора. Разходите за строителство на нови жилищни сгради се повишиха с 5% при 2.9% през 2018 г. Съществен растеж бе отчетен при разходите за труд (11.2%).

Граф. 14: Индекс на разходите за строителство на нови жилищни сгради, изменение %

Източник: НСИ

Строителството беше сред икономическите сектори с най-високи темпове на растеж на компенсацията на един нает през 2019 г. Номиналното нарастване беше около 23%. Производителността в сектора забави реалното си нарастване от 3.7% до 2.5% през 2019 г., в синхрон с по-високото увеличение на заетите в сектора от 6%, което бе значително над средното общо за икономиката, при 5.2% през 2018 г.

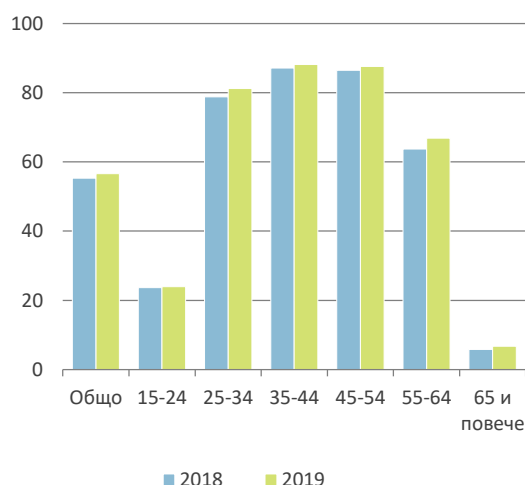
ПРЕДЛАГАНЕ НА ТРУД

През 2019 г. тенденциите на пазара на труда продължиха да се развиват в очакваната посока. Повишиха се заетостта и икономическата активност на населението от всички групи по възраст и по образователна степен. През годината коефициентът на безработица намалѐ до рекордно ниско ниво за цялата история на провеждане на наблюденията на работната сила.

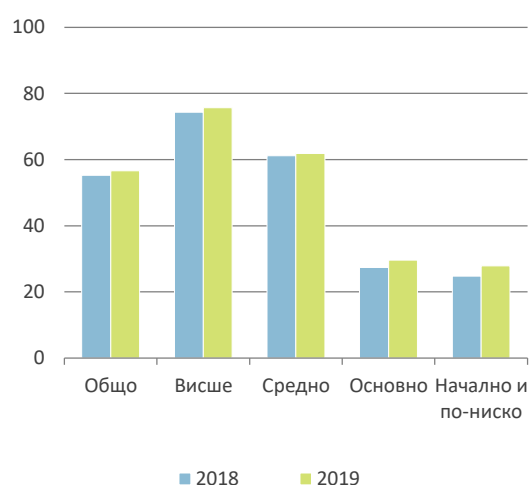
Високата активност на предприятията в страната доведе до засилване на търсенето на трудов ресурс от предприемачите, а това – до по-висока активност на населението и по-високи нива на предлагане на труд. Коефициентът на икономическа активност на населението във възрастовата група от 15 до 64 г. за 2019 г. достигна 73.2% и се повиши с 1.5 пр.п. спрямо нивото на показателя за 2018 г.

През 2019 г. се наблюдаваше нарастване на икономическата активност на населението във всички възрастови групи (с изключение на най-ниската възрастова група между 15 и 19 г.) и всички групи според придобитата образователна степен. Повишаването на възрастта увеличава икономическата активност на населението, но максимумът на показателя се достига за възрастовите кохорти между 40 и 50 години, след което икономическата активност на населението постепенно започва да намалява.

Граф. 15: Коефициент на икономическа активност по възрастови групи, %

Граф. 16: Коефициент на икономическа активност по образователни степени, %

Източник: НСИ

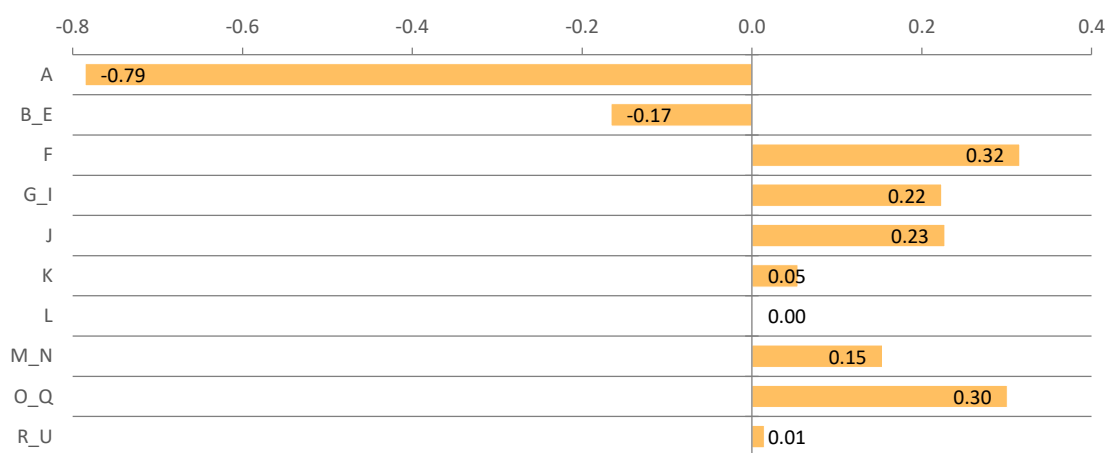
Въпреки наблюдаваното устойчиво повишаване на икономическата активност на населението в България през последните 3 години, стойността на показателя остана по-ниска, в сравнение със средния за ЕС 28. Сравнението с ЕС 28 показва, че в България по-ниската икономическа активност на населението се дължи на ниските възрастови групи (особено между 15 и 24 г.), докато при населението на възраст между 40 и 70 г. икономическата активност в страната е по-висока от общата в ЕС 28.

Сравнението между България и ЕС 28 по образователна степен отчетливо показва, че относително ниска е била активността на населението в България със средно и по-ниско образование, докато на лицата с по-висока образователна степен икономическата активност е сравнима с тази в ЕС 28 и дори по-висока.

Тези различия показаха необходимостта от полагането на допълнителни усилия за окуряване на лицата, които тепърва навлизат в работоспособна възраст и важноста те да бъдат допълнително насърчавани да търсят реализация на пазара на труда. Голяма част от тях не търсят активно работа поради ангажираност със завършване на образованието си или поради семейни причини. Ниската икономическа активност на лицата без средно образование показва, че сред причините са също и недостатъчните образователни и квалификационни способности, което допълнително маргинализира реализацията на въпросните лица на пазара на труда.

Основен фактор за повишаването на икономическата активност на населението през 2019 г. бе повишеното търсене на труд в страната и съответно по-високият коефициент на заетост. През 2019 г. стойността на показателя за възрастовата група 15-64 г. за първи път надхвърли 70% (70.1%) и се повиши с 2.4 пр.п. спрямо предходната година. Коефициентът на заетост на възрастовата група 20-64 г. също се повиши и достигна 75% за 2019 г., което бе много близо до заложената за постигане цел в стратегическите документи на България (76%).

Граф. 17: Приноси на икономическите сектори за изменението на заетостта през 2019 г.

Икономическите сектори са както следва: A: Селско, горско и рибно стопанство; B_E: Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване; F: Строителство; G_I: Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство; J: Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения; K: Финансови и застрахователни дейности; L: Операции с недвижими имоти; M_N: Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности; O_Q: Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа; R_U: Култура, спорт и развлечения; други дейности; дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; дейности на екстериторниални организации и служби.

Източник: НСИ, собствени изчисления

От гледна точка на търсенето на труд с най-голям принос за увеличаването на заетостта през 2019 г. бяха *строителството* и секторът с преобладаващо държавно участие (*държавно управление, образование и здравеопазване*), както и някои сектори на услугите като *търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство*; и създаване и разпространение на *информация и творчески продукти; далекосъобщения*.

По-нататъшното увеличаване на заетостта, дори при запазване и повишаване на търсенето на труд, е до голяма степен ограничено от неблагоприятната демографска динамика в страната. Макар в България икономическата активност на населението да е по-ниска от средната за ЕС 28, не така стоят нещата със заетостта. На практика заетостта на населението в активна трудоспособна възраст в България вече надвишава средното за общността ниво като цяло. България не само е на крачка да изпълни стратегическата си цел за заетост, но дори е с по-висока заетост от повечето страни от ЕС 28. По-високата заетост на населението в България и по-ниската му икономическа активност в сравнение със страните от ЕС означава, че потенциалът на безработните като резерв за увеличаване на заетостта у нас в голяма степен вече е изчерпан. Дори и да си поставим далеч по-амбициозна цел за заетост, например през 2025 г. нашият коефициент на заетост да се приближи до 80% (т.е. да се изравни с този на страните с най-висока стойност на показателя в ЕС като Швеция, Германия, Чехия, Естония и Нидерландия), броят на заетите в България през 2025 г. пак ще е с около 10% по-нисък от този през 2019 г. Затова от особена важност е по-нататъшното активизиране на тези групи от населението, които все още остават извън работната сила.

През 2019 г. лицата извън работната сила на възраст над 15 г. са намалели с около 95 хил. д. Според данни от Евростат нетният поток от неактивни към заетост¹² е около 60 хил. д., докато този от неактивност към безработни е отрицателен в размер на 7 хил. д. (т.е. потокът безработни, които са напуснали работната сила, е бил по-голям от обратния поток лица извън работната сила, които са декларирали статут на безработни). Неактивните лица в България като цяло проявяват относително по-голяма инертност от неактивните лица за ЕС 28. За периода 2011-2019 г. неактивните лица, които са запазили неизменен статуса си в две последователни години, са били средно около 88.5% за ЕС 28 и около 93.2% за България (и в двата случая сериите демонстрират малка вариация в стойностите). В същото време, потокът от неактивност към заетост в ЕС 28 е традиционно по-висок от този в България и освен това показва стабилна тенденция на нарастване. В България този поток също отбелязва тенденция на увеличение от 2017 г. насам, но серията се отличава с много по-висока нестабилност спрямо тази за ЕС 28.

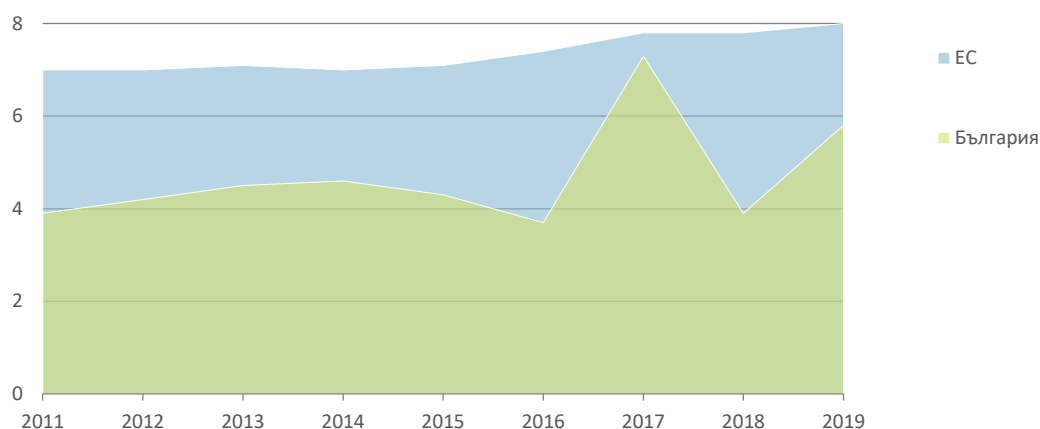
Неактивните лица, от своя страна, се делят на две основни групи: желаещи да започнат работа (при тях по-голямата част от лицата са обезкуражените) и такива, които не желаят. Динамиката на неактивните лица в България през последните години показва, че лицата, желаещи да започнат работа, но поради някаква причина останали неактивни, намаляват доста бързо. Само за 2019 г. техният брой се е свил с около 40 хил. д., в това число на обезкуражените с около 20 хил. д. Може да се направи допускането, че по-голямата част от тях (между 30 и 35 хил. д.) са били неактивни и са преминали в заетост, докато останалата част

---

¹² Нетният поток от неактивни към заетост представлява разликата между потока от неактивни към заетост и потока от заетост към неактивни лица

(между 5 и 10 хил. д.) представляват част от намалението на населението между два съседни периода. Така, първите са допринесли за около 60% от нетния поток от неактивност към заетост през 2019 г.

Граф. 18: Поток от неактивни към заети (% от неактивните лица)

Източник: Евростат

Трябва да се има предвид, обаче, че обхватът на тази част от контингента на неактивните лица постепенно започва да се изчерпва. Ако през 2015 г. те са представлявали около 9% от всички неактивни лица, през 2019 г. техният дял в неактивните лица вече е бил под 5%, а броят им е намалял повече от два пъти. Броят на обезкуражените лица също е намалял съществено и от 173 хил. д. през 2015 г. е достигнал 64 хил. д. през 2019 г. Дори и при допускане, че всички тези лица ще намерят трудова реализация през следващите години, те ще успеят да заместят спада на заетите, дължащ се на очакваното намаление на населението само в рамките на две години.

Следователно, основната задача е как лицата, които са неактивни и не желаят да работят, първоначално да се прехвърлят в неактивните лица, които биха си потърсили работа при определени условия и след това те да бъдат допълнително активизирани. Като изключим лицата в напреднала възраст, които представляват основната част от неактивните лица, нежелаещи работа, останалите групи биха могли да се активизират при създаването на подходящи условия. Тук попадат хората, които посещават учебни заведения или курсове за квалификация, хора в недобро здравословно състояние или инвалидност (тези две групи демонстрираха относително високо намаление през 2019 г. и е много вероятно те също да са допринесли за повишаването на икономическата активност и на заетостта през годината), както и неактивни лица по семейни или лични причини.

Лицата в напреднала възраст също представляват резерв за увеличаване на заетостта при високо търсене на труд. Данните показваха, че броят на заетите над 64 г. постоянно нараства от 2012 г. насам, като през последните три години това нарастване постепенно се ускори. През 2019 г. техният брой е бил 97 хил. д., с 13 хил. д. повече спрямо 2018 г. Като се има предвид неблагоприятната демографска тенденция в страната, свързана със застаряване на населението, този резерв за увеличаване на работната сила и в частност на заетостта ще придобива все по-голяма важност през следващите години.

Друг източник, който може да допълни липсващата допълнителна заетост, са нетните миграционни потоци. През последните три години нетният миграционен поток (разликата между заселените в страната имигранти и изселените от страната емигранти) постоянно

намаляваше, макар и все още с отрицателна стойност. За 2019 г. нетно страната са напуснали 2012 души, което е почти два пъти по-малко спрямо 2018 г. Все пак, нетната миграция е по-висока, ако се разгледа само възрастовата група между 20 и 64 г. За 2019 г. нейната стойност е била -4644 души, с около 11% по-ниска спрямо 2018 г. Така, дори и при намаляващи стойности, нетната миграция все още допринася за намаляването на населението в страната, а оттук и на работната сила, при равни други условия.

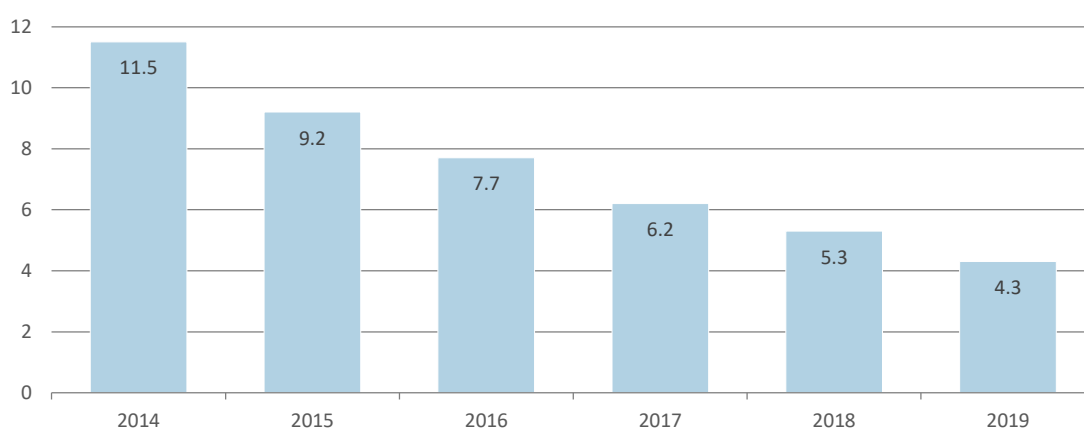
Табл. 2: Нетен поток мигранти в България

	2016	2017	2018	2019
Общ нетен поток	-9 329	-5 989	-3 666	-2 012
Възрастова група 20-64 г.	-9 182	-7 858	-5 228	-4 644
Възрастова група 65+	660	1 238	1 222	2 919

Източник: НСИ, собствени изчисления

Както вече бе изтъкнато, безработните са допълнителен резерв за увеличаване на заетостта, но поради факта, че техният брой намаля до рекордно ниски равнища, този възможен резерв за допълнителна заетост съществено се изчерпва. Средният коефициент на безработица за 2019 г. бе 4.3% (възрастова група 15-64 г.), което е с 1 пр.п. по-ниско спрямо стойността за 2018 г., а техният средногодишен брой за 2019 г. достигна 140.1 хил. д. Дори и всички те да се трансформират в заети през следващите пет години, пак няма да са достатъчни, за да компенсират очакваното намаление на заетостта, вследствие на неблагоприятните демографски процеси. Все пак, само за 2019 г. около 30% от увеличението на заетостта в страната се дължеше на нетния поток от безработни към заетост, докато останалите 70% бяха свързано с нетния поток от неактивност към заетост.

Граф. 19: Коефициент на безработица (15-64, %)

Източник: НСИ

През 2019 г. намаляха безработните лица от всички възрастови групи, но най-съществено при безработните на възраст между 15 и 24 г. (годишно намаление на коефициента на безработица от 3.8 пр.п.) и от 45 и 54 г. (годишно намаление с 1.3 пр.п.). Въпреки наблюдаваната динамика безработните лица от по-ниските възрастови групи (между 15 и 24 г. и между 25 и 34 г.) останаха с относително най-високо ниво на безработица, като специално за най-ниската възрастова група коефициентът на безработица бе повече от два пъти по-висок от средния за страната.

В образователната структура на безработните също се наблюдаваше намаление на броя и на коефициента на безработни във всички образователни групи. Въпреки това, разликата в нивата на безработица продължи да се задълбочава. Нещо повече, лицата от най-ниските образователни степени се характеризират и с изключително слаба икономическа активност. Ако средната икономическа активност за страната е била около 73%, то на лицата с начално, основно или по-ниско образование тя е била между 41 и 43%. Повече от половината от тях не проявяват никакъв интерес към реализация на пазара на труда. Това се дължи на комплекс от фактори, но сред важните от тях е и недостатъчната им подготвеност да се конкурират с останалите участници на пазара на труда за наличните свободни работни места. По наши изчисления, вероятността едно лице с основно образование, ако е активно на пазара на труда, да е без работа е 2.8 пъти по-висока от средната за страната (2.7 пъти по-висока през 2018 г.) За активните лица с начално или по-ниско образование тази вероятност е 4.4 пъти по-висока (4.3 пъти за 2018 г.).

Данните от Агенция по заетостта (АЗ) показваха, че в края на 2019 г. около две трети от дългосрочно регистрираните безработни (с период на регистрация една година и повече) са били лица с основно, начално или по-ниско образование, въпреки че техният дял в общия брой регистрирани безработни бе малко над 40%. В края на 2019 г. вероятността за едно лице с основно образование да е с регистрация в бюрата по труда над една година е два пъти по-висока в сравнение с лицата със средно образование, а за лицата с начално или по-ниско образование тази вероятност е три пъти по-висока. Предвид демографските ограничения пред екстензивното нарастване на трудовия ресурс в страната, е от особена важност полагането на мерки както за активизирането на тази част от населението, която е пасивна поради неподходящите си квалификационни и образователни характеристики, След като веднъж бъдат активизирани (чрез допълнителни образователни, квалификационни курсове или други мерки), придобитите квалификации и способности да съответстват на търсенето на пазара, за да могат относително бързо новоактивизираните лица да намерят трудова реализация.

През 2019 г. активната политика на пазара на труда разшири обхвата си, изцяло благодарение на реализацията на схемите по ОП „Развитие на човешките ресурси“ (ОП РЧР), докато при програмите и мерките за насърчаване на заетостта, финансирани с бюджетен ресурс, се наблюдаваше намаление в броя на работилите лица.

Табл. 3: Брой работили в активните програми, мерки и схеми по ОП РЧР

	Брой		Структура, %	
	2018	2019	2018	2019
Общо	23818	27117	100	100
Програми	8246	7050	35	26
Мерки по ЗНЗ	3131	2326	13	9
Схеми по ОПРЧР	12442	17741	52	65

Източник: АЗ, собствени изчисления

Според данните на Агенция по заетостта (АЗ), общият брой на работилите в инициативите на пазара на труда през 2019 г. се е увеличила с 13.8% спрямо 2018 г., до средногодишна стойност от 27.1 хил. души, като дялът на схемите по ОП РЧР нарасна до 65%, а обхватът на програмите и мерки по Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ), реализирани с бюджетни средства, се сви до 35%. В структурата на бюджетните програми и мерки не се наблюдава съществена промяна спрямо предходната година. С най-широка реализация продължиха да

се характеризират програмите, насочени в подкрепа на хората с увреждания, лицата в предпенсионна възраст, дълготрайно безработните, както и регионалните програми, които адресират диспропорциите между търсенето и предлагането на труд. В обхвата на мерките за увеличаване на заетостта най-голям интерес и през 2019 г. работодателите са проявили към насърчителните режими за наемане на младежи до 29 г., възрастни работници над 55 г., продължително безработни и наемане на безработни в микропредприятията.

Табл. 4: Структура на програмите и мерките, финансирани с бюджетни средства, %

Програми	2018	2019
Национална програма "Асистенти на хора с трайни увреждания"	19.6	21.2
Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания	19.0	17.2
Национална програма "Помощ за пенсиониране"	10.0	11.2
Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица	15.9	10.8
Регионални програми за обучение и заетост	13.8	17.7
Други	21.6	21.9
Мерки	2018	2019
За безработни младежи до 29 год. възраст /чл. 36, ал. 1/	23.3	10.8
За първите пет разкрити работни места от работодатели-микропредприятия /чл. 50/	17.5	18.1
Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца, безработни до 24 год., с основно и по-ниско образование и над 50 г./чл.51, ал.1 от ЗНЗ/	20.6	19.8
За безработни над 55-годишна възраст /чл. 55а/	8.8	12.6
За продължително безработни лица /чл. 55в/	7.3	11.8
Други	22.4	26.9

Източник: АЗ, собствени изчисления

ИНФЛАЦИЯ

Динамиката на инфлационните процеси в страната не беше еднопосочна през 2019 г., тъй като средногодишната инфлация беше малко по-ниска в сравнение с 2018 г., а инфлацията в края на годината се ускори в сравнение с края на 2018 г. Това развитие до голяма степен се дължеше на динамиката при международните цени на суровините, които разгледани като средногодишно изменение отбелязаха спад, докато в края на годината имаха увеличение.

Средногодишната инфлация за 2019 г. беше 2.5% и в сравнение с 2018 г. беше по-ниска с 0.1 пр.п. През по-голямата част от месеците на 2019 г. външните фактори за нарастване на потребителските цени бяха ограничени от понижението на годишна база в цените на петрола и неенергийните суровини, котиращи в щатски долари. До известна степен този ефект беше компенсиран от обезценката на еврото, респективно лева, спрямо щатския долар. Вътрешните фактори на инфлация също имаха по-слаб натиск за нарастване на общото равнище на потребителските цени, тъй като вътрешното търсене се увеличи с по-нисък темп, както и номиналното нарастване на разходите на труд за единица продукция.

Годишната инфлация в края на 2019 г., измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), беше 3.1%. Ускорението на инфлационните процеси в страната се дължеше на храните, неенергийните промишлени стоки и енергията.

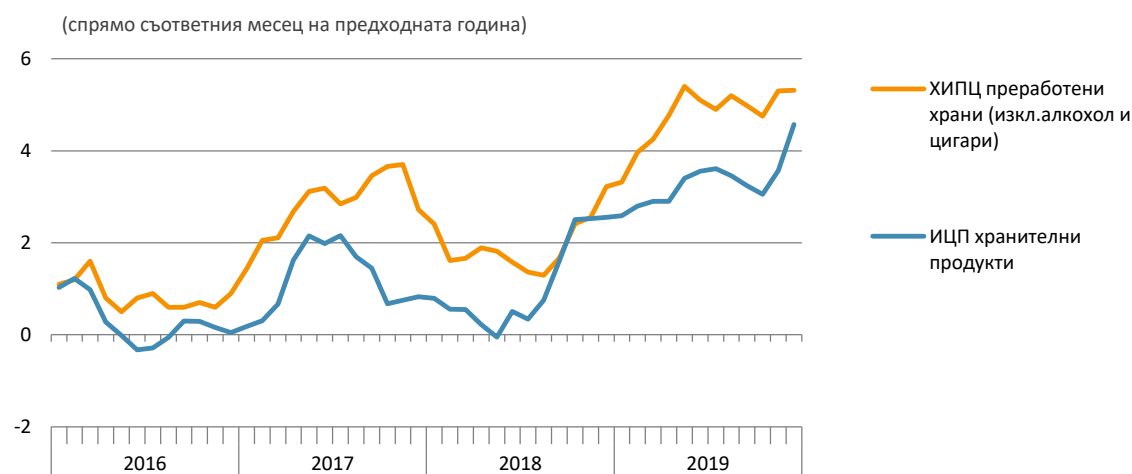
Табл. 5: Инфлация в края на годината и приноси по основни компоненти

	Изменение в %				Приноси, пр.п.	
	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Инфлация (ХИПЦ)	-0.5	1.8	2.3	3.1	2.3	3.1
Храни и безалкохолни напитки	1.3	3.1	2.4	6.5	0.5	1.4
Алкохол и цигари	1.9	1.4	3.5	2.2	0.2	0.1
Неенергийни промишлени стоки	-1.6	-0.8	-0.5	0.6	-0.1	0.2
Енергийни стоки	-0.8	6.4	2.4	3.7	0.3	0.5
Услуги	-1.2	1.5	4.4	2.8	1.4	0.9
Базисна инфлация	-1.4	0.5	2.1	1.8	0.5	0.5
Административни цени	0.7	2.6	2.4	2.2	0.4	0.4

Източник: Евростат, собствени изчисления

Повишението в цените на храните беше най-високо в сравнение с другите групи и с най-висок принос в инфлацията в края на годината. Поскъпването при преработените храни имаше изявена тенденция през годината, която съответстваше на тази при цените на производител на хранителни продукти за вътрешния пазар. Равнището на международните цени на храните беше възходящо, но едва през последното тримесечие на 2019 г. цените бяха по-високи в сравнение със същите месеци на предходната година. В края на 2019 г. международните цени на храните достигнаха 7% повишение, в доларово изражение. Инфлацията при непреработените храни достигна 10.6% през декември спрямо същия месец на предходната година. Някои шокове в предлагането в световен мащаб, например кризата с африканската чума по свинете, доведе до повишение на световните цени на свинското месо, включително и на цените в ЕС. В България цената на свинското месо поскъпна с 30% и допринесе за повишение на общата инфлация в края на годината с 0.3 пр.п.

Граф. 20: Индекси на цени на производител (ИЦП) и потребител (ХИПЦ) на хранителни стоки, %

Източник: НСИ, Евростат

Инфлацията при услугите през 2019 г. беше по-ниска в сравнение с предходната година. Услугите в общественото хранене, които съставляват около 1/6 от теглото на групата, покапаха с 5.8%, което се дължеше и на повишаване на цените на хранителните стоки. Останалите услуги имаха с 2.2% по-високи цени, в сравнение с 2018 г. Транспортните услуги се повишиха с 0.9% при 3.3% през предходната година. Международните цени на петрола, които през повечето месеци от годината намаляваха на годишна база, предизвикаха спад в цените на автомобилния транспорт от 0.3%. Натискът върху цените идващ от заплащането на труда през 2019 г. беше по-малък, тъй като номиналното нарастване на разходите за труд за единица продукция беше по-ниско в сравнение с 2018 г. както в сферата на услугите, така и общо за икономиката.

За първи път от девет последователни години цените на неенергийните промишлени стоки отчетоха повишение в края на годината. При сравнение по веригата цени на производител – потребителски цени на неенергийни промишлени стоки през 2019 г. не се наблюдаваше съществено сходство в динамиката. При тази група нямаше тенденция на повишение при цените на производител в България и в ЕС. Сравнението е условно, тъй има различия в структурата на производство в България и ЕС. Различна е и структурата на промишлените стоки, които се произвеждат в страната и тези, които се потребяват. В края на 2019 г. инфлацията на неенергийните промишлени стоки в България достигна средната за ЕС. При отчитане на нарастването на цените в страната за тази група, цените на автомобилите имаха повишение за първи път през последните девет години и по-конкретно цените на автомобилите втора употреба. Това повлия в най-голяма степен за общото нарастване в цените на групата.

Граф. 21: Потребителски цени на неенергийни промишлени стоки, %

Източник: Евростат

Динамиката на цените на енергийните стоки беше нестабилна, повлияна от международните цени на петрола, която се пренесе директно върху цените на транспортните горива в страната. През по-голямата част от годината тези стоки имаха отрицателно изменение по месеци на годишна база, като в края на годината се наблюдаваше положителен принос към инфлацията, поради повишението в международната цена на суровия нефт. При цените на твърдите горива бе отчетен лек спад от 0.5% през декември 2019 г. спрямо същия месец на предходната година. Цените на останалите енергийни стоки, като електроенергия и топлоенергия, които са с контролирани цени, се повишиха съответно с 2.9 и 3.5%.

Граф. 22: Международни цени на петрола и потребителски цени на енергийни стоки в България, %

Източник: Евростат, Световна банка

Повишението на административни цени¹³ достигна 2.2% в края на 2019 г. и допринесе с 0.4 пр.п. за общата инфлация. През годината нараснаха цените на електроенергия, топлиенергия, централно газоснабдяване, водоснабдяване, канализационни услуги, лекарства, висше образование, както и на някои административни такси.

Базисната инфлация, която включва неенергийните промишлени стоки и услугите, се повиши с 1.8%, доста по-ниско от общата инфлация. Причината беше, че през 2019 г. относителната цена на услугите не се повиши спрямо общото нарастване на цените. В средносрочен и дългосрочен период, очакванията са, че цените на услугите ще нарастват с по-висок темп спрямо общата инфлация. Основанията за това са, че тяхното равнище е по-ниско спрямо стоките, при сравнение на ценовите равнища в страната спрямо ЕС, както и че нарастването на заплащането на труда в този сектор се отразява в по-голяма степен в нарастване на цените.

ВЪНШНА ПОЗИЦИЯ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

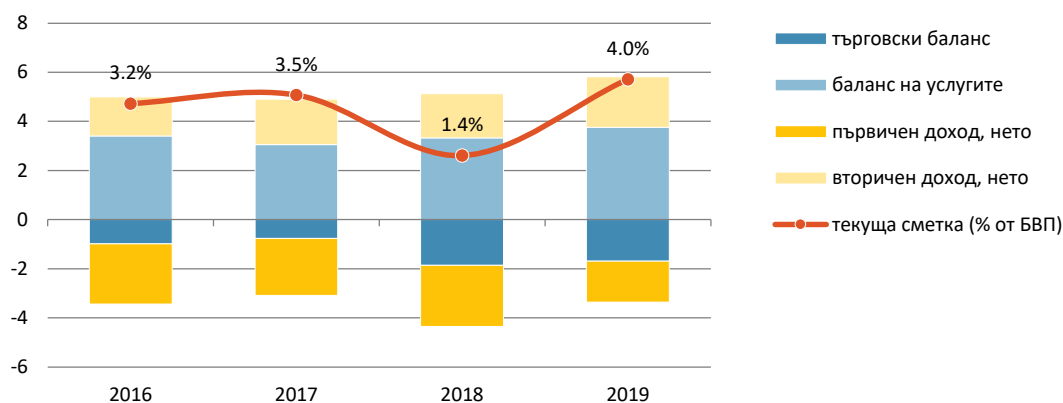
Въпреки волатилната среда и по-високата несигурност, външната позиция на България остана стабилна и през 2019 г. Запази се излишъкът по текущата сметка, а динамиката на износа на стоки бе съпътствана с качествени подобрения в структурата. Нарастването на цените за износ подкрепи номиналните показатели, но и бе причина за влошаване на ценовата конкурентоспособност спрямо страните от ЕС. От гледна точка на разходната конкурентоспособност, оценяването на текущото развитие на дейностите от преработващата промишленост показва, че по-голямата част от тях успешно са адаптирали разходите си за труд към промените във външната среда и възходящата динамика на заплатите следваше нарасналия износ. Повишените парични потоци от текущата и капиталовата сметка спомогнаха за подобрение на показателите за външна задлъжнялост.

¹³ Индексът на стоките и услугите с административни цени е изчислен от МФ и се различава от този, който Евростат изчислява. По данни на Евростат за 2019 г. тези цени са се повишили с 2.5%.

ТЕКУЩА СМЕТКА И КОНКУРЕНТОСТ НА ИЗНОСА

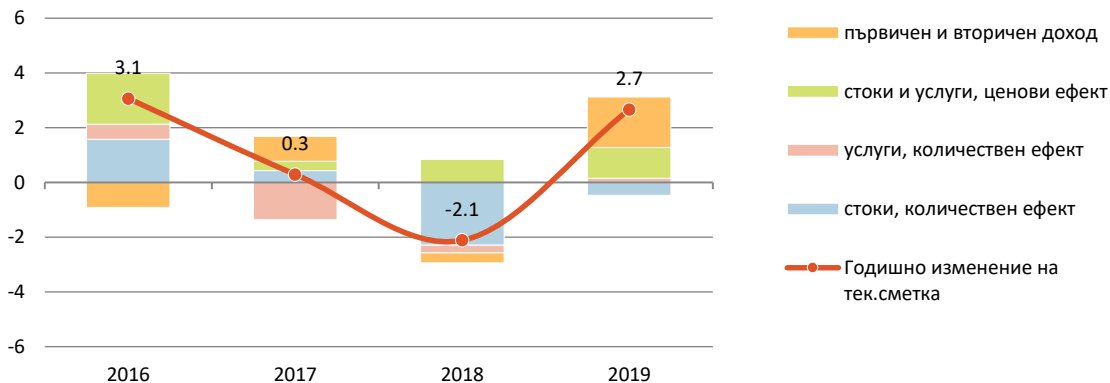
През 2019 г. излишъкът по текущата сметка достигна близо 2.5 млрд. евро или 4% от БВП, като положително салдо бе регистрирано както при външната търговия, така и общо за доходните статии. В платежния баланс на България статиите *услуги* и *вторичен доход* (вкл. трансфери към страната от международни институции и парични плащания от нерезиденти) са традиционно положителни и през последните години излишъкът по тях компенсира отрицателните баланси в *търговията със стоки* и *първичен доход*.

Граф. 23: Динамика на текуща сметка по компоненти, млн. евро

Източник: БНБ, НСИ, собствени изчисления

Граф. 24: Приноси към изменението на текущата сметка към БВП*, пр.п.

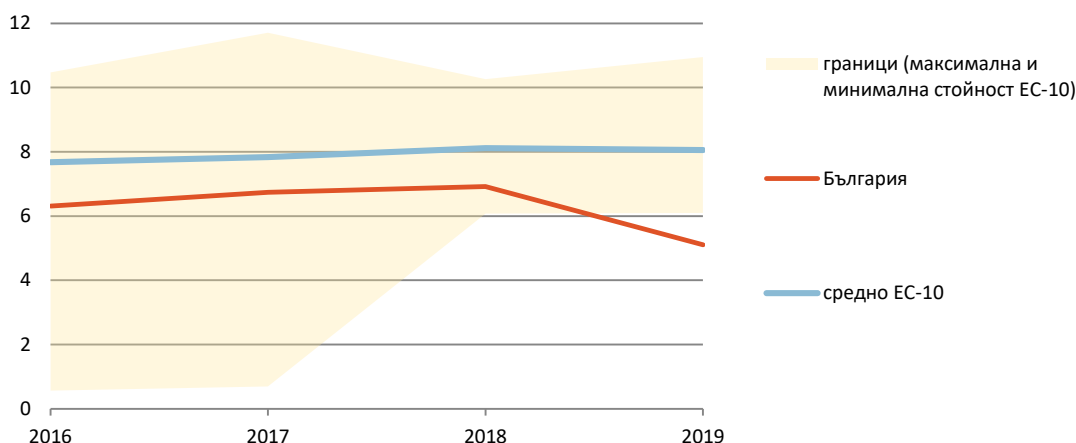
* Изчисленията са базирани на метод, използван в разработката „External rebalancing in the euro area: Progress made and what remains to be done“, European Commission (септември 2014 г.)

Източник: БНБ, НСИ, собствени изчисления

Дефицитът на статията *първичен доход* се сви до 2.8% от БВП, при 4.4% през 2018 г., след като изплатеният към нерезиденти инвестиционен доход се понижи с една трета. Пониските дивиденди и разпределена печалба през 2019 г. се отразиха в понижение на възвращаемостта на ПЧИ. Показателят за България остана под средния за останалите нови страни, членки на ЕС¹⁴. Подобрението на текущата сметка бе подкрепено и от леко нарастване на излишъка по *вторичен доход*.

¹⁴ При регулярните ревизии на Платежния баланс, които са заложили в календара на БНБ и са в съответствие с изискванията на ЕЦБ, данните за ПЧИ и съответно изплатеният инвестиционен доход традиционно подлежат на значителни корекции. В резултат от включване на допълнителна информация, данните най-често се ревизират в посока увеличение на потоците от ПЧИ и на изплатения доход, което води до влошаване на баланса по Първичен доход и, респективно, по Текущата сметка.

Граф. 25: Доходност от преки чуждестранни инвестиции в страната, %

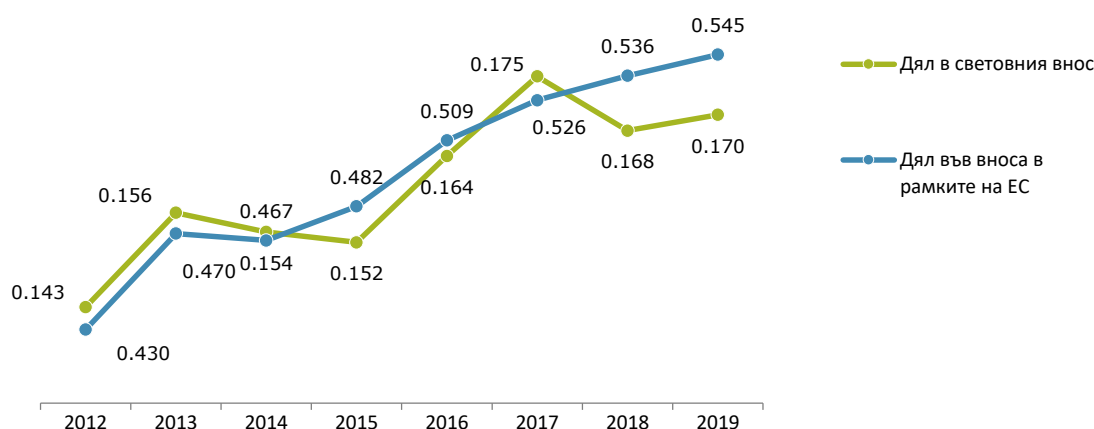

Източник: Евростат, собствени изчисления

Външната търговия допринесе с 0.8 пр.п. за по-високия излишък по текущата сметка, като балансът при услугите достигна 6.2% от БВП, а дефицитът при стоките се сви до 2.8%. Въпреки че реалният растеж на вноса на стоки изпревари този на износа, ценовата динамика предопредели по-високото номинално нарастване на износа и подобрението на търговския баланс. При услугите, както по отношение на количествата, така и на дефлаторите, динамиката на износа бе по-благоприятна от тази на вноса. По-високият формиран излишък при услугите се дължеше на номинален растеж на износа, при спад на вноса. Застрахователните и пенсионните услуги имаха основен отрицателен принос и за двата потока¹⁵.

По-високите експортни цени, наред с количественото нарастване на износа на стоки, спомогна за формиране на номинален растеж от 4.9% и подобрение на търговските дялове на страната в световната търговия и в рамките на ЕС. Износът към страните членки се повиши с 2.9%, подкрепено в основна степен от преориентиране към някои от по-новите страни членки. Възстановяването на търговията с Турция и активизирането на износа към други държави (сред които Украйна и Египет) спомогна за ускорение на износа към трети страни до 7%.

Граф. 26: Дял на българския износ в международния стокообмен, %

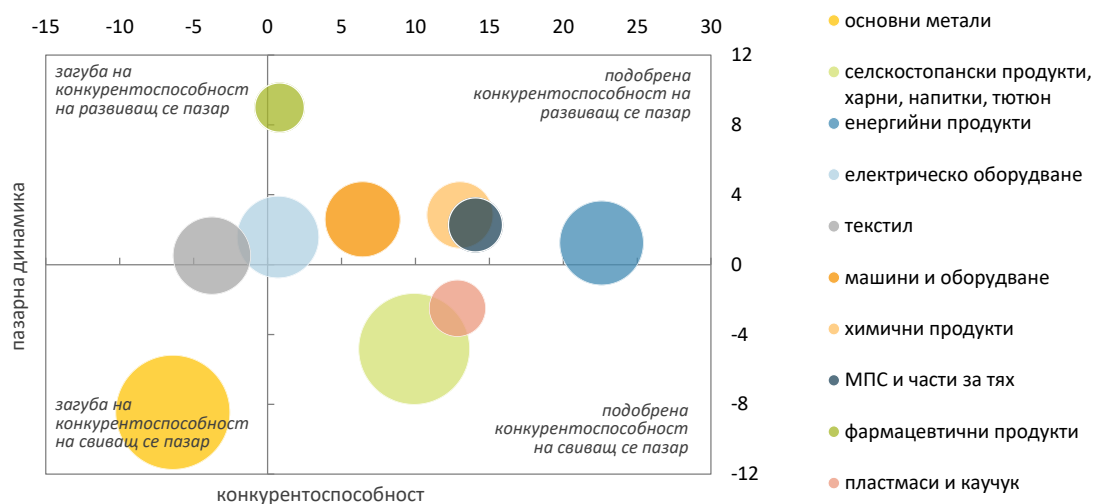

Източник: СБ, БНБ, собствени изчисления

¹⁵ В резултат от методологически промени през 2018 г. историческите данни за статията бяха променени. Стойностите за 2019 г. за износа и вноса на застрахователни и пенсионни услуги все още са значително под средните годишни потоци, с оглед на което може да се предположи, че данните ще бъдат ревизирани.

По отношение на стоковата структура също бе отчетена подобрена конкурентоспособност, като през 2019 г. темпът на нарастване на износа на България в повечето стокови групи бе по-висок от нарастването на вноса на тези стоки в глобален план. По-съществена отрицателна промяна бе отчетена единствено в износа на основни метали. При тях се наблюдаваше неблагоприятно развитие, както на глобално ниво – спад в световната търговия, така и силно понижение на българския износ. По-ниският износ на *благородни метали* може да се обвърже с плановия ремонт и временното ограничение на производството през първата половина на 2019 г. във водеща българска компания. Спадът при *чугун и стомана* беше значителен (-32%), но в тази група през 2017-2018 г. бе отчетен износът на тръби от неосъществен енергиен проект „Южен поток“ и, съответно, наблюдаваното понижение бе поради високата база от предходния период. На графиката се вижда и отчетеното съществено подобрение на конкурентните позиции при търговията с енергийни продукти. Износът през 2019 г. бе съществено по-висок спрямо средните нива в периода 2016-2018 г., а нарастването през годината бе подкрепено и от възстановяването на търговията след планов ремонт в основната рафинерия в България през пролетта на 2018 г. и активизиране на износа на нефтопродукти за Турция.

Граф. 27: Експортна конкурентоспособност по 10 водещи стокови групи

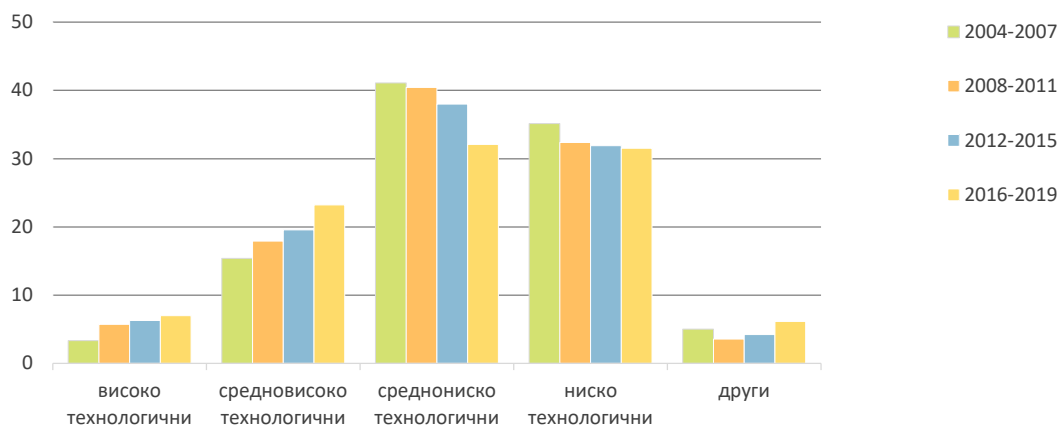
Заб.: Размерът на балончетата отразява дела на стоката в износа на България през 2019 г. Пазарната динамика за всяка група стоки се изчислява като разликата между номиналния растеж на вноса на тази група и общия растеж на вноса в света през 2019 г. Конкурентоспособността представлява разликата между номиналното нарастване на износа на България на съответната стокова група и повишението на световния внос на групата.

Източник: ИТС, собствени изчисления

Динамиката през 2019 г. отразяваше и тенденцията на постепенно подобрение на качествената структура на износа. Увеличава се делът на стоките от високо и средновисоко технологичните производства, най-вече на фармацевтични продукти и моторни превозни средства и части за тях, за сметка на по-нисък дял на среднониско- и нискотехнологичните стоки (текстил и основни метали).

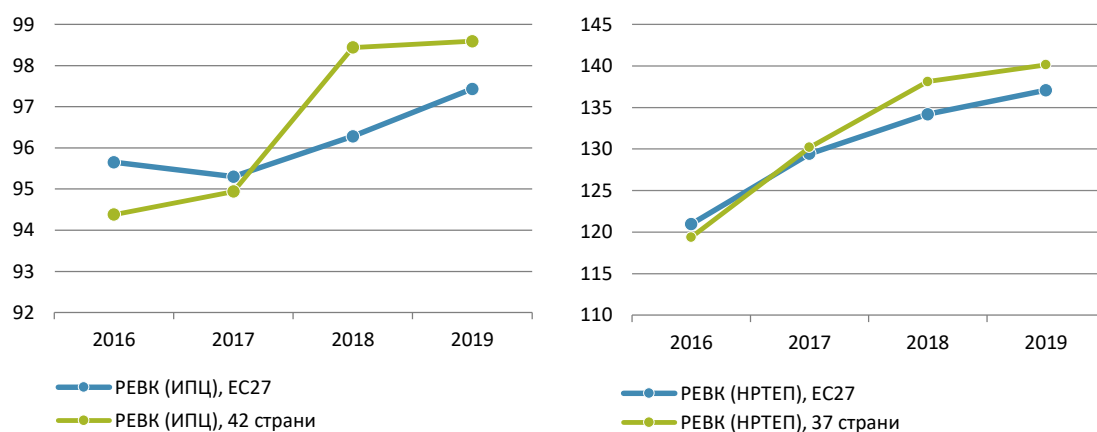
Граф. 28: Експортна конкурентоспособност по водещи стокови групи (дял в %)

Източник: ИТС, собствени изчисления

Динамиката на реалния ефективен валутен курс (РЕВК¹⁶) не показва съществена промяна в ценовата и разходната конкурентоспособност. След наблюдаването от 2016 г. влошаване на позицията на страната, през 2019 г. нарастването¹⁷ на РЕВК спрямо повечето групи търговски партньори бе минимално. Понижение на ценовата конкурентоспособност¹⁸ бе отчетено единствено спрямо страните от ЕС. Това се дължеше на по-високата средногодишна инфлация в България спрямо държавите от еврозоната, както и спрямо ЕС-15, докато инфлацията в страната беше близка до тази на новите държави членки. Нарастването на РЕВК, базиран на номиналните разходи за труд на единица продукция (НРТЕП), се характеризираше със забавяне спрямо година назад. Това развитие беше по-ясно изразено спрямо разширената група търговски партньори от 37 държави – от 6.1% през 2018 до 1.5% през 2019 г. Спрямо ЕС растежът на РЕВК се забави от 3.7% до 2.3%.

Граф. 29: Ценова и разходна конкурентоспособност (РЕВК, изчислен с ХИПЦ/НРТЕП, индекс 2010=100)

Източник: Евростат

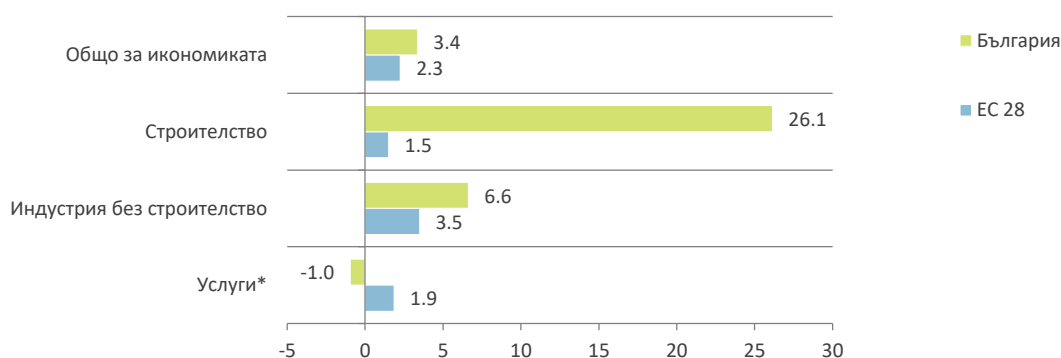
¹⁶ В анализа е представена динамиката на РЕВК, изчислен спрямо три групи от страни: група ЕС – включва държавите-членки без ОК; група 37 страни – ЕС, Австралия, Канада, Мексико, Нова Зеландия, Норвегия, ОК, САЩ, Турция, Швейцария, Япония; и група 42 страни – ЕС, Австралия, Бразилия, Канада, Китай, Мексико, Нова Зеландия, Норвегия, ОК, Русия, САЩ, Турция, Хонг Конг, Южна Корея, Япония.

¹⁷ В анализа нарастване на РЕВК означава реално посъщване на българския лев.

¹⁸ Ценовата конкурентоспособност е оценена чрез изменението на РЕВК дефлиран с ХИПЦ за държавите от ЕС и с ИПЦ за трети страни.

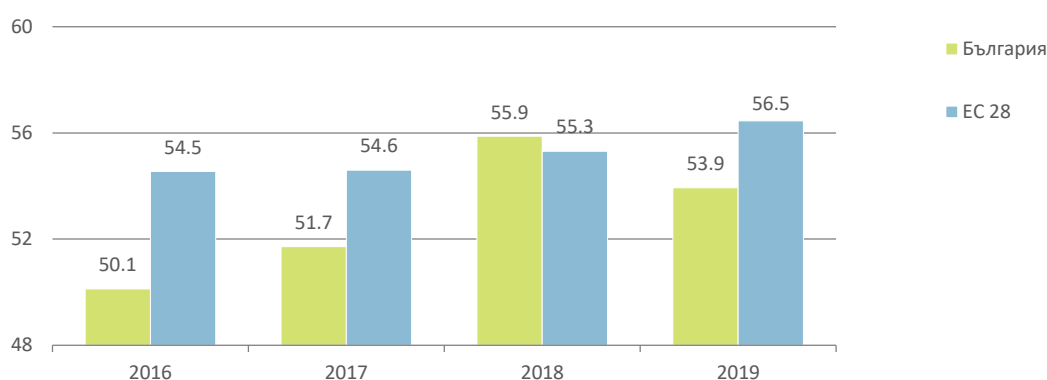
През 2019 г. номиналният растеж на РТЕП¹⁹ в България се забави до 3.4%, при 5.9% през 2018 г., и се доближи до стойността на показателя в ЕС 28 (2.3%). С отчетения спад на РТЕП от 1% българският сектор на услугите²⁰ се характеризираше с по-благоприятна динамика спрямо средноевропейското ниво, което беше в сила и за операции с недвижими имоти, финансови и застрахователни дейности, и агрегирания отрасъл търговия, хотели и ресторанти, транспорт (съответно – 9.1%, -2.7% и -2.6%). За разлика от услугите, в индустрията продължи да се наблюдава съществено нарастване на разглеждания показател, с водещо влияние на строителството (26.1%), докато номиналните РТЕП в промишления сектор се повишиха с по-нисък темп от 6.6%. В преработващата промишленост нарастването бе едва 1.2% и остана под отчетената стойност в ЕС 28 от 3.5%. Делът на компенсациите на наетите в брутната добавена стойност в сектора намаля до 53.9% през 2019 г., след регистрирания значителен растеж през 2018 г., когато този дял за първи път надхвърли средноевропейското ниво. Това развитие подкрепи конкурентните позиции на българските предприятия в преработващата промишленост от гледна точка на разходите за труд.

Граф. 30: Динамика на номиналните РТЕП, 2019 г.

Източник: Евростат

Граф. 31: Дял на компенсациите на наетите в БДС в преработващата промишленост, 2019 г.

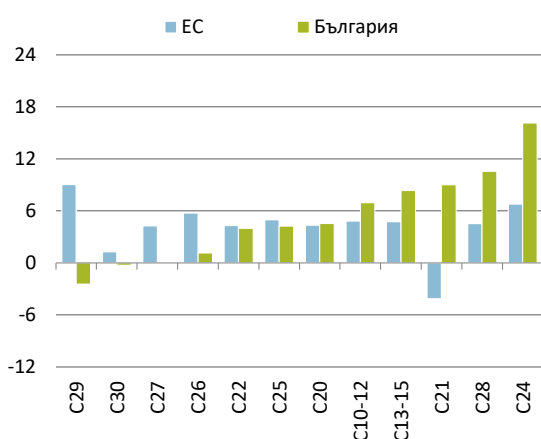
Източник: Евростат

¹⁹ Показателят е изчислен като отношение между компенсацията на един нает и БДС по постоянни цени на един зает

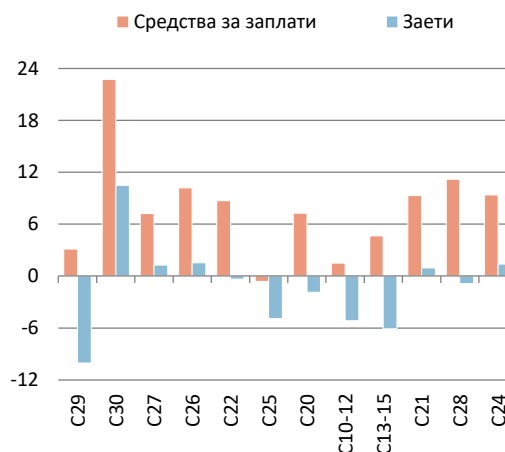
²⁰ При агрегирането на дейностите от сектор услуги са изключени държавно управление, образование и здравеопазване (OPQ съгласно НКИД-2008)

В повечето водещи експортно-ориентирани дейности на българската икономика²¹ се наблюдаваше по-благоприятна или близка динамика на отношението между средства за работна заплата и произведената продукция²² в сравнение със средното ниво за ЕС 28. Групата дейности, които следваха отрицателно или близко до нулата изменение на индекса на разходите за труд, бяха *производство на електрически съоръжения, -на компютърна техника, -на превозни средства, без автомобили, и производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета*. Първите три от тях имаха значително по-висок растеж на обема продукция спрямо средното за преработващата промишленост ниво, който надхвърли нарастването на средствата за работна заплата в тях. Като цяло и трите разглеждани дейности отбелязаха много динамично възходящо развитие, изразяващо се в повишение на износа с двуцифрени темпове и положително търсене на труд. В *производството на автомобили* също се наблюдаваше високо нарастване на обема произведена продукция, но беше отчетено силно забавяне спрямо година назад. Това беше съчетано с оптимизиране на средствата за работна заплата чрез свиване на броя на наетите лица, което доведе до намаление на индекса на разходите за труд.

Граф. 32: Отношение между индекса на разходите за труд и произведената продукция в избрани дейности на преработващата промишленост

Граф. 33: Динамика на заплатите и заетите в тях, България 2019 г.

Легенда: C10-12: Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия; C25: Производство на метални изделия; C13-15: Производство на текстил, облекло, обувки и други изделия; C26: Производство на компютърна и комуникационна техника; C20: Производство на химични продукти; C27: Производство на електрически съоръжения; C21: Производство на лекарствени вещества и продукти; C28: Производство на машини и оборудване; C22: Производство на изделия от каучук и пластмаси; C29: Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета; C24: Производство на основни метали; C30: Производство на превозни средства, без автомобили.

Източник: Евростат

²¹ Избраните икономически дейности покриват 59.1% от износа на стоки през 2019 г. Те включват: производство на храни, напитки и тютюневи изделия (C10-12), текстил и изделия от текстил (C13-15), химични продукти (C20), основни метали (C24), компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти (C26), електрически съоръжения (C27), машини и оборудване (C28), автомобили и превозни средства (C29-30). Поради липса на данни, сектор производство на нефт и рафинирани нефтопродукти не е анализиран и представен на графиките.

²² При сравнението на разходите за труд в България спрямо ЕС за 2018 г. са използвани данни от краткосрочната бизнес статистика за преработващата промишленост (A64), тъй като подробните данни от СНС (A64) не са налични. Като приближение на дела на компенсациите на наетите в БДС по постоянни цени в избраните икономически дейности на промишлеността е използвано отношението между индекса на средствата за работна заплата и този на реалния обем промишлена продукция.

Във втората група дейности (*производство на изделия от каучук и пластмаса, на химични вещества и на хранителни продукти*) беше регистрирано нарастване на средствата за работна заплата над обемите продукция. Отчетеното изпреварващо нарастване на заплатите не би следвало да е оказало натиск върху конкурентните им позиции, тъй като разглежданите дейности също се характеризираха със съществено нарастване на износа. „Ножицата“ заплати-продукция беше съпоставима с динамиката на показателя в ЕС.

В *производство на лекарствени вещества и –на машини и оборудване* се наблюдаваше силно ускорение на средствата за работна заплата, което доведе до разширяване на ножицата между динамиката на разходите за труд в България и ЕС. Въпреки това, разглежданите дейности продължиха да имат възходяща динамика на обема произведена продукция, износа и нарастване на пазарните дялове.

Останалите дейности в третата група, в които индексът на разходите за труд следваше неблагоприятно развитие, се отличаваха с по-ниско външно търсене, загуба на пазарни дялове и намалена конкурентоспособност. Във водещата експортно ориентирана дейност на преработващата промишленост, *производство на основни метали*, се наблюдаваше най-голямо нарастване на индекса на разходите за труд през 2019 г. Свиването на производството беше обвързано и с отрицателна динамика на износа. То беше съчетано с продължаващо нарастване на средствата за работна заплата, както и броя на наетите лица, което дава основание да се предположи, че нагласите на работодателите по отношение очакванията за развитието на сектора не са се влошили. Като цяло дейността беше с относително нисък дял на труда в брунтата добавена стойност спрямо ЕС 28, което дава възможност за изпреварващ растеж на доходите над производителността на труда без това непременно да води до загуба на конкурентни позиции. В свързаната дейност, *производство на метални изделия*, индексът на разходите за труд също се повиши, но беше отчетено оптимизиране на разходите за труд чрез намаление на наетите лица и средствата за заплати. В следствие, ножицата продукция-заплати беше съпоставима с развитието на индекса в ЕС.

В относително по-трудоемко ориентираната дейност *производство на текстил и облекло* също се наблюдаваше ограничено нарастване на средствата за работна заплата и свиване на броя на наетите лица, но то не беше достатъчно за да компенсира спада в произведената продукция. В резултат, конструираният индекс на разходите за труд надхвърли динамиката на показателя в ЕС. Отчетеното влошаване през 2019 г. следваше наблюдаваната през последните няколко години тенденция на свиване на пазарния дял на сектора. Това отразяваше намалението на износа в сегмента производство на облекло, докато износът на стоки в другите два сегмента на дейността, *производство на текстил и –на кожени изделия*, следваше възходяща динамика, но поради относително по-ниските си тегла последните не успяха да компенсират негативните развития в първия сегмент. Освен това, за разлика от *производството на основни метали*, разглежданата дейност има относително по-ниско ниво на гъвкавост, имайки предвид високия дял на труда в брунтата добавена стойност.

Оценяването на текущото развитие на дейностите от преработващата промишленост показва, че по-голямата част от тях успешно са адаптирали разходите си за труд, в съответствие с промените във външната среда и възходящата динамика на заплатите следва нарасналия износ. Прави също впечатление, че през 2019 г. има промяна на част от дейностите, в които растежът на разходите за заплати надхвърля този на произведената продук-

ция, което ограничава риска от създаване на дисбаланси. Единствената дейност, която изпитваше относително по-ниска гъвкавост през 2019 г., беше *производството на текстил, облекло и кожени изделия*.

Табл. 6: Избрани показатели за икономическите дейности на преработващата промишленост с най-висок дял в износа на стоки, България и ЕС 28

НКИД		Дял в износа на стоки	Динамика на износа на стоки	Индекс разходи за труд	Дял на компенсациите на наетите в БДС (%)		Относителна производителност на труда ²³
					България	ЕС 28 ²⁴	
		(%)	(%)	(%)			
C24	Основни метали	11.7	-18.2	16.1	36.9	59.9	266
C27	Електрически съоръжения	8.2	7.4	-0.1	61.5	62.6	127
C10-12	Хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	8.2	5.6	6.9	54.1	53.2	90
C13-15	Текстил, облекло и обработени кожи	7.9	0.7	8.3	79.0	56.4	44
C28	Машини и оборудване с общо и специално предназначение	7.2	5.7	10.5	52.1	63.4	116
C20	Основни химични вещества и химични продукти	6.8	5.6	4.5	39.3	49.8	213
C26	Компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти	4.4	10.7	1.1	59.2	53.9	115
C29	Автомобили, ремаркета и полуремаркета	3.0	-1.0	-2.5	76.4	53.9	81
C30	Превозни средства, без автомобили	1.9	24.5	0.3	65.6	58.2	149
C25	Метални изделия	3.8	-10.7	4.2	56.9	64.8	111
C22	Производство на лекарствени вещества и продукти	3.7	10.3	4.0	54.6	60.3	100
C21	Производство на изделия от каучук и пластмаси	3.5	10.9	9.0	38.9	60.4	219
Общо		70.1%					

Източник: Евростат

ФИНАНСОВИ ПОТОЦИ И ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ

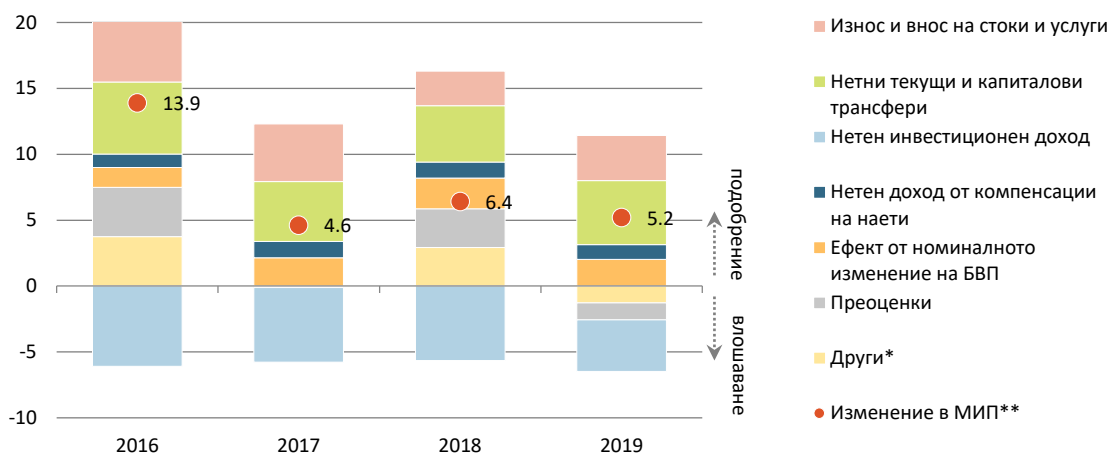
Положителният баланс на външната търговия със стоки и услуги и входящите нетни текущи и капиталови трансфери (в това число средства от фондове на ЕС) по платежния баланс се отразиха в подобряване на Международната инвестиционна позиция²⁵ (МИП) на България през 2019 г. Нетният инвестиционен доход продължи да има отрицателен принос, но влиянието му бе по-ограничено в сравнение с предходни периоди. Предвид високото ниво на вече натрупани в страната преки чуждестранни и портфейлни инвестиции, може да се очаква изплащането на доход към нерезиденти и, съответно, отрицателният ефект върху МИП да се запази и в бъдеще. През годината бяха отчетени и отрицателни ефекти от преоценки на портфейла, които ограничиха подобренieto на общия баланс на активи и пасиви.

²³ Относителната производителност в избраните икономически дейности е изчислена като отношение към средната стойност за преработващата промишленост

²⁴ Последните налични данни за ЕС 28 се отнасят за 2017 г.

²⁵ Параграфът представя анализ на връзките на страната с останалия свят (потоци от платежния баланс) и на ефекта от различни преоценки на чуждестранните активи и пасиви и е базиран на Lane, Philip R., and Gian Maria Milesi-Ferretti, 2005, "Financial Globalization and Exchange Rates," IMF Working Paper No. 05/03

Граф. 34: Приноси по компоненти към изменение на съотношението МИП/БВП, пр.п.

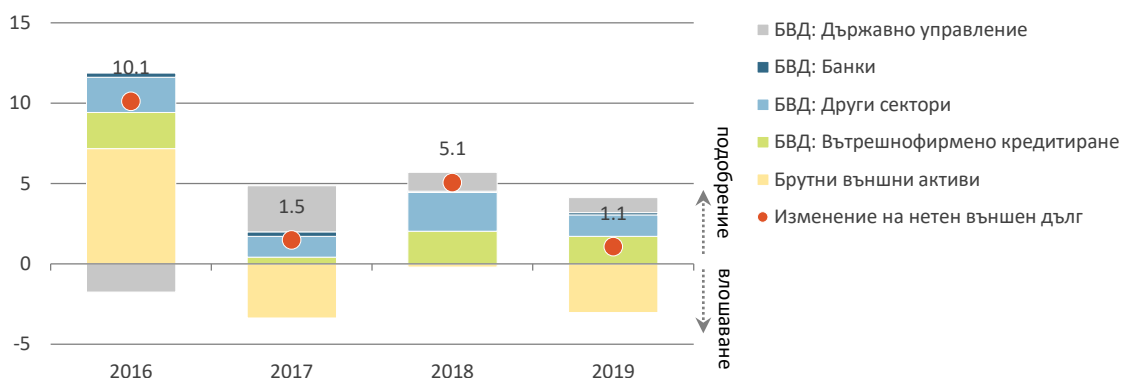

* „Други“ включва влиянието на годишните потоци по статията Грешки и пропуски (Платежен баланс) върху изменението на съотношението на МИП към БВП. ; ** Тъй като МИП е отрицателна, когато изменението между две години също е отрицателно („-“), се наблюдава нарастване на отрицателния баланс или влошаване на МИП. Съответно „+“ означава свиване на отрицателния баланс т.е. подобрене на МИП.

Източник: БНБ, НСИ, собствени изчисления

Съотношението на МИП към БВП се подобри през 2019 г., като отрицателното салдо намалня с 5.2 пр.п. до 31.6%. Изразен в евро, балансът се сви със 7.1% спрямо нивото от края на предходната година до 19.2 млрд. евро. Съотношението към БВП премина прага от -35%, заложен от ЕК като показател за липса на макроикономически дисбаланси и измерител на устойчивостта на външната позиция. Изменението на инвестиционната позиция отрази по-съществено нарастване на активите (със 7.6% до 55.5 млрд. евро) и по-слабото повишение на пасивите (с 3.4% до 74.7 млрд. евро). Най-голяма активност проявиха небанковите финансови предприятия, които едновременно увеличиха размера на активите си под форма на дългосрочни дългови ценни книжа и намалиха размера на външните си заеми. Същевременно депозитът на правителството за придобиване на нови бойни самолети от САЩ увеличи чуждестранните активи на страната, докато привлечените ПЧИ увеличиха общия размер на пасивите.

Граф. 35: Принос на компонентите към изменението на нетния външен дълг, пр.п.

Източник: БНБ, собствени изчисления

От края на 2018 г. България се превърна в нетен кредитор на останалия свят, като тенденцията се запази и през 2019 г., отразявайки изпреварващото нарастване на брутните външни активи спрямо брутния външен дълг (БВД). БВД възлезе на 34.1 млрд. евро към декември 2019 г., нараствайки с 0.8% спрямо предходната година. Номиналното повишение на БВП и съвсем слабо увеличение на дълга се отразиха в понижаване на съотношението БВД към БВП с 4.2 пр.п. до 56.1%. Спад бе реализиран в задлъжнялостта на сектор

Държавно управление с 2% или 113.3 млн. евро. Увеличение бе отчетено при всички останали сектори, но основен принос имаха заемите за банковия сектор и привлечените депозити от чужбина. В същото време се увеличиха и чуждестранните активи на банките, което се отрази в нарастване на brutните външни активи с 2.9% до 36.2 млрд. евро. В резултат, нетният външен дълг се подобри със 768.8 млн. евро към края на 2019 г. спрямо година по-рано. Промяната във външната позиция на страната отрази способността на отделните институционални сектори да изплащат външните си задължения и подобряващата се конкурентоспособност.

БАНКОВ СЕКТОР

През 2019 г. банковата система запази стабилност и функционираше при високи нива на ликвидност и капиталова адекватност, висока кредитна активност в конкурентна среда и увеличаващи се регулации. Годината за сектора бе белязана от проведените от ЕЦБ цялостна оценка – преглед на качеството на активите и стрес тест на шест български банки във връзка с намерението на страната за едновременното присъединяване към Банковия съюз и включването на българския лев във Валутно-курсовия механизъм II (ERM II)²⁶.

Кредитът за частния сектор продължи да нараства, движен както от търсенето на заемни ресурси, така и от страна на предлагането на банките, като тенденцията бе по-силно изразена в сегмента на потребителските и жилищните кредити, които отбелязаха двуцифрено годишно увеличение. В края на годината темпът му на нарастване се ускори до 9.3% при 8.4% в края на декември 2018 г. Водещи останаха фундаменталните икономически фактори. В среда на ниски лихвени проценти нарастването на кредита даде по-голяма гъвкавост на банките и възможност за реализиране на добри финансови резултати.

През годината продължиха процесите на консолидация в сектора²⁷, като в пазарния дял на банките с местен и чуждестранен капитал според размера на активите не настъпиха големи промени. Към края на 2019 г. банковата система продължи да бъде доминирана от чуждестранен капитал, предимно дъщерни банки и клонове на банки от ЕС, като леко намаля делът на банките с местен акционерен капитал (до 21.7% при 22% година по-рано). Продължиха и усилията на банките за подобряване на качеството на кредитните портфейли. Това намери изражение в по-малък размер и дял на необслужваните кредити и аванси в системата, както в брутно, така и в нетно изражение²⁸. В края на годината активите на банковата система достигнаха 114.2 млрд. лв. и годишно нарастване от 8.2%, като тези на банките от първа група²⁹ надхвърлиха 60% и делът им в общите активи достигна 62.1%. Балансовите позиции „кредити и аванси“ и „дългови ценни книжа“ нараснаха съответно с 6.1% и 7.9% спрямо края на 2018 г. Делът на brutните необслужвани кредити и

²⁶ За повече информация виж каре: „План за действие на България за присъединяване към ERM II“

²⁷ През ноември 2019 г. приключи процеса по вливане на „Банка Пиреос България“ АД в „Юробанк България“ АД след като „Юробанк България“ АД придоби „Банка Пиреос България“ АД. През 2019 г. банка „ДСК“ придоби „Сосиете женерал Експресбанк“ („Експресбанк“). Тези сделки имаха еднократен ефект върху динамиката на балансовите показатели на системата.

²⁸ Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси се получава от brutната след приспадане на присъщата за тази класификационна категория обезценка.

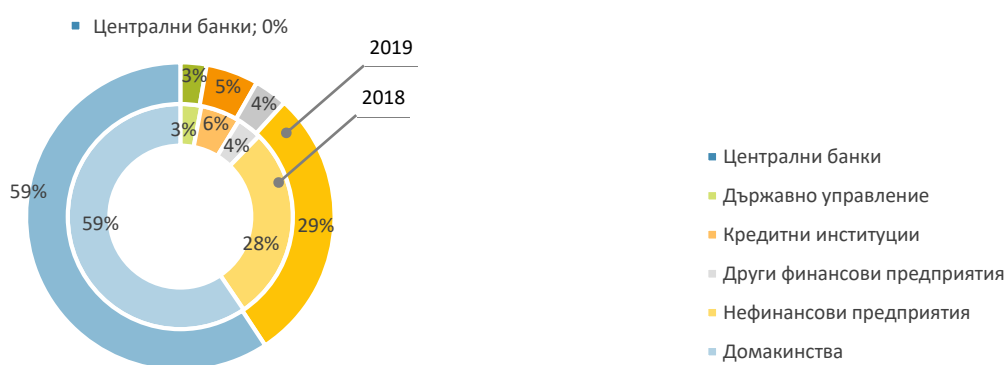
²⁹ Първа група се състои от петте най-големи банки по размер на активите към всеки отчетен период.

аванси в общата стойност на брутните кредити и аванси се понижи от 7.6% в края на 2018 г. до 6.5%, при леко намаление на степента на тяхното покритие от 51.4% до 48.6% към декември 2019 г. Резултатите от прегледа на ЕЦБ потвърдиха стабилността и устойчивостта на банковия сектор като цяло, като всяка от шестте банки изпълнява пруденциалните капиталови изисквания³⁰. При две от банките, в резултат от прилагане на утежнения макроикономически сценарий на стрес теста, бяха предприети действия за подобряване на капиталовата позиция, за което следваха одобрени от БНБ индивидуални планове³¹.

Развитието на сектора изцяло се вписваше в общата картина на благоприятна макроикономическа среда въпреки икономическото забавяне в международен план. Средата на нарастващи доходи, заетост, намаляваща безработица и положителни нагласи, предостави възможност на банките допълнително да подкрепят икономическия растеж на страната. Лихвените проценти на агрегирано ниво се запазиха на исторически ниски нива. По сегменти и отделни банки продължиха да се наблюдават някои разлики предвид конкуренцията в сектора, модела на финансиране и корпоративната политика на банките. Низходяща тенденция беше характерна при претеглената цена на новите сделки по жилищните кредити, като в края на 2019 г. намалението бе с 25 б.т. Въпреки месечните колебания и при нефинансовите предприятия в края на годината, също бе отчетен спад, съответно от 39 б.т. При претеглената цена на срочните депозити на домакинствата и НФП средната месечна стойност се запази близо до 0.3%, като в края на годината бе отчетено намаление с 2 б.т. Лихвените проценти по срочните им депозити в лева и евро бяха с поясно изразена низходяща посока. В сегмента на нефинансовите компании лихвените проценти по сключените нови срочни депозити останаха по-високи спрямо тези на домакинствата.

Междубанковият паричен пазар остана със слаба роля предвид високата ликвидност в системата. Основен източник за финансиране на дейността на банките останаха привлечените средства от резиденти. Депозитите продължиха да се увеличават въпреки ниските равнища на лихвени проценти.

Граф. 36: Структура на привлечените депозити в банковата система към края на 2018 и 2019 г.

Източник: БНБ

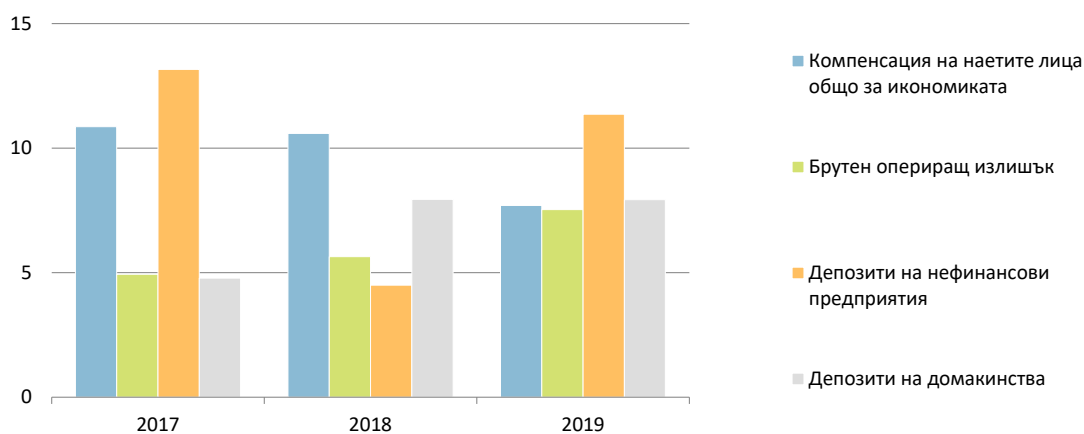
³⁰ Съгласно изискванията на чл. 92 на Регламент (ЕС) №575/2013 на Европейския парламент и на Съвета, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0575&from=bg>

³¹ За повече информация виж: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ssm.pr190726~1b474e3467.bg.htm>
http://www.bnb.bg/PressOffice/POPressReleases/POPRDate/PR_20190725_1_BG

Общо депозитите в банковата система в края на годината достигнаха 97.2 млрд. лв., или с 8.4% повече на годишна база. Повишението на доходите и печалбите доведе до нарастване на депозитите на домакинствата и нефинансовите компании. Запази се високата склонност към спестявания на частния сектор и традиционното предпочитание към банкови депозити, показващо запазване на доверието в банковата система. При депозитите на други финансови компании растежа беше по-нисък (6.5%) спрямо този на привлечените депозити от домакинства (11.4%) и НФП (7.9%).

Граф. 37: Номинални доходи и нарастване на депозитите на частния сектор³² в банковата система, %

Източник: БНБ, НСИ

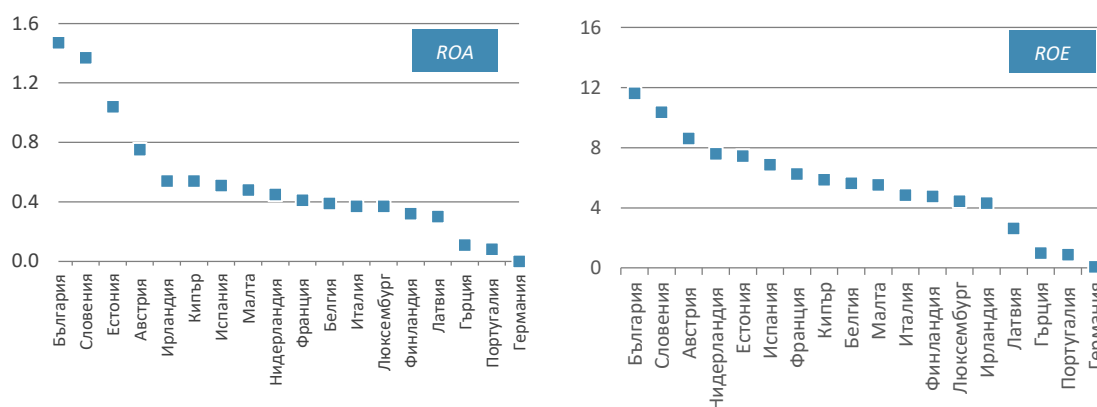
Печалбата³³ на сектора възлезе на 1 675 млн. лв. и остана близо до тази от 2018 г., като за втора поредна година беше на исторически високи нива при малко по-ниски приходи от лихви, нетен лихвен доход и намаление при разходите за обезценка. **Ускорените темпове на нарастване на кредита се отразиха в леко намаление на показателите за доходност на банковата система, но останаха над средното за банките от ЕС, включително тези от Единния надзорен механизъм (ЕНМ)**³⁴. Към края на 2019 г. нивото на показателя за възвръщаемост на активите (ROA) бе 1.47% при 1.59% година по-рано и средно 0.38% за държавите от ЕНМ. Възвръщаемостта на капитала (ROE) се понижи до 11.63% при 12.11% в края на 2018 г. и средно 5.34% за държавите от ЕНМ.

³² По данни от надзорна статистика на БНБ.

³³ На база на получени данни на индивидуална основа

³⁴ По данни на ЕЦБ, https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorybankingstatistics_fourth_quarter_2019_202004~4848fcfef2.en.pdf. При сравнение на данните за банковата система на България от надзорната статистика на БНБ с тези на ЕЦБ следва да се имат предвид разликите в методологията и обхвата на наблюдаваните отчетни единици. ЕЦБ упражнява пряк надзор над 115 значими банки от участващите държави. Тези банки притежават над 80% от банковите активи в еврозоната. За повече информация виж: https://www.ecb.europa.eu/stats/supervisory_prudential_statistics/html/index.en.html

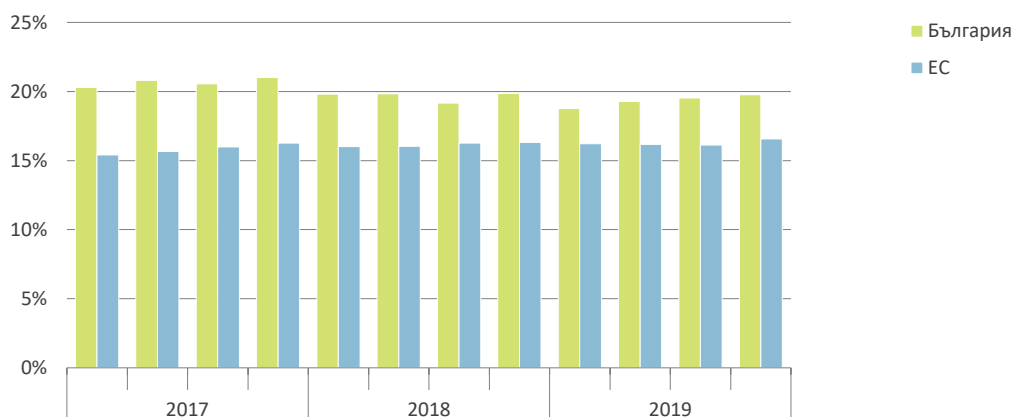
Граф. 38: Възвръщаемост на собствения капитал и на активите на банковата система в България и на държавите от еврозоната в края на 2019 г.³⁵, %

Източник: БНБ и ЕЦБ

Ускореното кредитиране и очакванията за забавяне на растежа в глобален план и в България повишиха потенциалния кредитен риск в системата при евентуално влошаване на икономическата среда. Капиталовата и ликвидна позиция на банковата система остана на нива превишаващи минималните регулаторни изисквания и над средните равнища за европейските банки. В същото време през 2019 г. бяха въведени допълнителни капиталови изисквания, свързани с европейската регулаторна рамка и повишаване на устойчивостта на банковия сектор при евентуални неблагоприятни тенденции. От началото на октомври 2019 г. нивото на антицикличния капиталов буфер беше повишено от 0% до 0.5%³⁶. В края на годината съотношението на базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1) за банковата система беше 19.04%, а съотношението на обща капиталова адекватност – 20.16%, като показателите продължиха да бъдат над средните нива за банките в ЕС³⁷.

Граф. 39: Съотношение на базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1)

Източник: ЕБО

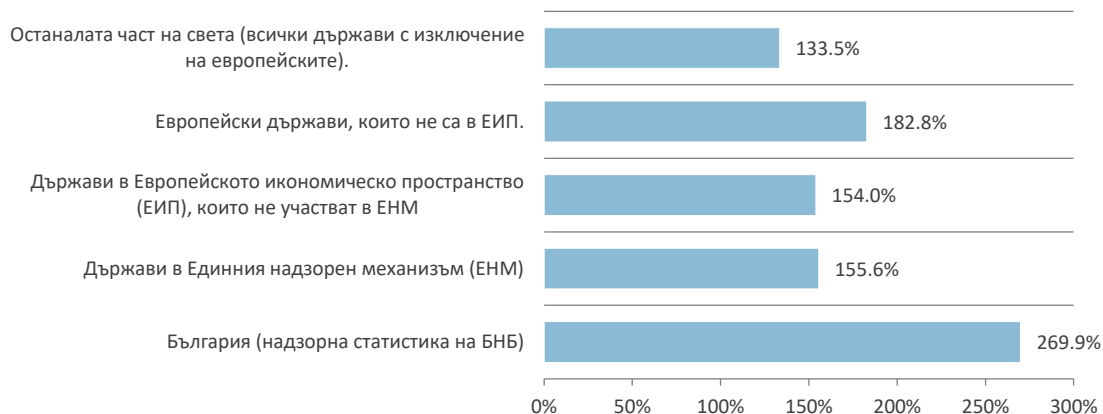
³⁵ В обхвата на данните на ЕЦБ, тези за Литва не са показани поради конфиденциалност, а за Словакия няма значими институции на най-високо ниво на консолидация. За повече информация виж: https://www.ecb.europa.eu/stats/supervisory_prudential_statistics/html/index.en.html

³⁶ <http://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCapitalBuffers/BSCBCountercyclical/index.htm>

³⁷ <https://eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/risk-dashboard>

В края на годината отношението на ликвидно покритие³⁸ остана над два пъти и половина повече от минимално изискуемото равнище от 100% и беше значително над отчетеното от ЕЦБ за наблюдаваните банки, участващи в ЕНМ, както и за банките от ЕИП, извън ЕНМ. Към края на 2019 г. показателя беше 269.9% при средно 155.6% за ЕНМ.

Граф. 40: Отношение на ликвидно покритие на банковата система в България и по групи държави в края на 2019 г.³⁹

Източник: БНБ и ЕЦБ

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ КЪМ ERM II

На 29 юни 2018 г. министърът на финансите и управителят на Българска народна банка изпратиха съвместно писмо до ЕЦБ и европейските партньори за участие на Република България в Единния надзорен механизъм, чрез установяване на тясно сътрудничество с Европейската централна банка⁴⁰ и за намеренията на страната за кандидатстване във Валутния механизъм II, което получи и политическата подкрепа на Еврогрупата. На 22 август 2018 г. Министерският съвет прие План за действие, включващ мерки за изпълнение на намеренията на Република България за едновременно присъединяване към Валутния механизъм II (ERM II) и към Банковия съюз (Плана). През 2019 г. **усилията продължиха и бяха изпълнени предвидените мерки по Плана за действие**, които обхващат следните направления: **банков съюз, макропруденциален надзор, укрепване на рамката за надзор в небанковия финансов сектор, подобряване на рамката на несъстоятелността, за борба срещу изпирането на пари, за управление на държавните предприятия и ратифициране на споразумението относно прехвърлянето и взаимното използване на вноски в Единния фонд за реструктуриране.**

³⁸ Изчислено като стойност на ликвидния буфер към нетните изходящи потоци.

³⁹ При сравнение на данните за банковата система на България от надзорната статистика на БНБ с тези на ЕЦБ следва да се имат предвид разликите в методологията и обхвата на наблюдаваните отчетни единици. ЕЦБ упражнява пряк надзор над 115 значими банки от участващите държави. Тези банки притежават над 80% от банковите активи в еврозоната. За повече информация виж: https://www.ecb.europa.eu/stats/supervisory_prudential_statistics/html/index.en.html

⁴⁰ По смисъла на Регламент (ЕС) № 1024/2013

Във връзка с подготовката за участие в Банковия съюз бяха осъществени законодателни промени относно правомощията на ЕЦБ в периода на тясно сътрудничество. През декември 2018 г. бяха приети и обнародвани промени в Закона за Българската народна банка (ЗБНБ) с цел пълно хармонизиране на правната рамка за устройството и дейността на БНБ с изискванията на законодателството на ЕС. С тях бе постигнато пълно съответствие по отношение на изискванията за институционална и функционална независимост на БНБ, за забрана за парично финансиране и привилегирован достъп, както и по отношение на задължението за опазване на професионалната тайна. През ноември 2018 г. беше приет Закона за ратифициране на Споразумението относно прехвърлянето и взаимното използване на вноски в Единния фонд за реструктуриране. През декември 2018 г., също така бяха извършени промени и в Закона за кредитните институции във връзка с установяването на тясно сътрудничество и въвеждането на макропруденциални инструменти, позволяващи налагането на системно ниво на изисквания към кредитополучателите. Във връзка с присъединяване към Единния механизъм за реструктуриране и Единния съвет за реструктуриране (ЕСП) бяха извършени необходимите промени и в Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП). През юли 2019 г. ЕЦБ публикува резултатите от цялостната оценка на активите и стрес тестовете на шест български банки, **която е задължителна част от процеса на установяване на тясно сътрудничество** между ЕЦБ и националния компетентен орган на държава членка на ЕС, чиято парична единица е различна от еврото⁴¹.

В областта на небанковия финансов сектор бяха завършени редица действия, свързани с **подобряване на надзора и вторичното законодателство**. През декември 2018 г. беше подобрена методологията за отчетността на застрахователите по „Платежоспособност II“ за оценка на трудноопределими активи при извършване на проверка на балансите на застрахователите и презастрахователите, както и рамка за оценка на риска (надзор въз основа на риска). Беше актуализирана подзаконовата нормативна рамка за укрепване оценката на активите и пасивите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и на стойността на нетните активи⁴². Целият процес се осъществи след проведени консултации с Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕОЗППО) и със съответните професионални организации. Бяха завишени изискванията към независимите оценители и усъвършенствани начините за оценка и на другите финансови активи. От 1 януари 2019 г. започна прилагането на Наръчник за риск-базиран надзор върху дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях пенсионни фондове. Бяха приети промени, свързани и с изискванията за отчетност, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд и др.

В областта на **борбата с прането на пари и финансирането на тероризма** бяха приети изменения в Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ), други закони и подзаконови актове за транспониране на разпоредбите на **Четвъртата и Петата директива на ЕС за борба с изпирането на пари (AMLD 4 и 5)**. **Беше изготвена и Национална оценка на риска от изпирането на пари. Със ЗМИП се определиха мерки** за превенция на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари, както и за организацията и контрола по тяхното изпълнение.

⁴¹ Резултатите от оценката са достъпни на следния адрес: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/html/index.en.html?key=ECB%20concludes%20comprehensive%20assessment%20of%20six%20Bulgarian%20banks>

⁴² Приети изменения в Наредба № 9 от 19.11.2003 г. за начина и реда за оценка на активите и пасивите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и на пенсионноосигурителното дружество, на стойността на нетните активи на фонда, за изчисляване и обявяване на стойността на един дял и за изискванията към воденето на индивидуалните партиди, обнародвана в ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г., в сила от 19.11.2018 г.

Подобряването на рамката на несъстоятелността бе подпомогнато по проект по Програмата за подкрепа на структурни реформи на ЕК (ППСР), в рамките на който беше преразгледана съществуващата законодателна рамка и системата за събиране и публикуване на данни. Също така, бяха изготвени **препоръки за справяне с идентифицираните слабости.** Въз основа на най-добрите практики на държавите-членки беше изработен модел на ефективна електронна система за събиране и публикуване на данни за процедурите по несъстоятелност и стабилизация. За изпълнение на препоръките през юни 2019 г. Министерският съвет прие Пътна карта за реформа на несъстоятелността с конкретни мерки и времева рамка⁴³ През ноември бяха проведени и пилотни обучения за синдици и доверени лица. През декември стартира проект за изграждане на система за ранно предупреждение в сферата на несъстоятелността, заложен в одобрената Пътна карта. Проектът се финансира по ППСР и е разработен от екип на Световната банка, който е изпълнител на дейностите.

Рамката за управление на държавните предприятия беше модернизирана в съответствие с **добрите международни практики.** Отново по Програмата за подкрепа на структурни реформи, с помощта на ОИСР, бе извършен преглед и оценка на законодателната, регулаторната и функционална рамка на държавните предприятия. В резултат, беше подготвен и през октомври приет Закон за публичните предприятия. Новият закон унифицира и модернизира правната рамка за държавните предприятия. Чрез него се цели по-добро управление на държавните и общинските предприятия, **подобряване на финансовото им състояние и ограничаване на фискалните рискове.** В резултат от постигнатия от страната значителен напредък през 2019 г., в областта на корпоративното управление на държавните предприятия, през декември Република България се присъедини към **Насоките на ОИСР за корпоративното управление на държавните предприятия.** Статутът на прилагаща държава, също така е и **значителен напредък към пълноправно членство на страната в ОИСР.**

Към края на 2019 г. **правителството изпълни своите ангажименти по Плана за действие,** като предстои оценка и взимане на решение от европейските партньори относно формалното участие на България в ERM II и Банковия съюз.

---

⁴³ Пътната карта е достъпна на сайта на Министерство на финансите: <https://www.minfin.bg/bg/1291>